

Η κρυφή γοητεία του σταλινισμού. Απάντηση της ΟΚΔΕ στον Δημήτρη Μπελαντή για το κείμενο του «Για τον τροτσκισμό παλιό και νέο»

Στο κείμενό του «Για τον τροτσκισμό, παλιό και νέο» (19.2.2016, ανάρτηση pandiera.gr), ο Δ. Μπελαντής καταπιάνεται με τον Τρότσκι, το τροτσκιστικό ρεύμα και την 4η Διεθνή. Στην παρουσίαση και τα συμπεράσματά του κυριαρχεί ένας σωρός από ανακρίβειες, λάθη και διαστρεβλώσεις, τα οποία ουσιαστικά αναπαράγουν τους μύθους, τα θεωρητικά σφάλματα και τις πολιτικές σκοπιμότητες ενός λιγότερο ή περισσότερο συγκαλυμμένου σταλινισμού, καθώς και συγγενών ρεφορμιστικών και νεορεφορμιστικών ρευμάτων (μαοϊκοί, αλτουσεριανοί, ευρωκομμουνιστές κ.ά.), αντιστρέφουν την ιστορική πραγματικότητα και πολιτική εμπειρία δεκαετιών. Το γεγονός ο Δ. Μπελαντής κατακρίνει τον σταλινισμό σε άλλα κείμενά του, δυστυχώς δεν βελτιώνει αυτό το θεωρητικό και πολιτικό χαρακτήρα του κειμένου του, δεν αφαιρεί απ' αυτό την (εσκεμμένη ή αθέλητη) σπίλωση του τροτσκιστικού ρεύματος.

-

A. «Ο Τρότσκι ως επαναστάτης»

1. Θεμελιώδεις παραλείψεις. Το 1ο μέρος, υπό τον παραπάνω τίτλο, ξεκινάει σχεδόν αμέσως με την «στρατηγική ένταξη του Τρότσκι στο μπολσεβίκικο ρεύμα την κρίσιμη στιγμή» (μετά την Φεβρουαριανή Επανάσταση του 1917), η οποία ώθησε στη νίκη της Οκτωβριανής Επανάστασης και αργότερα στην εδραίωσή της με τον Τρότσκι επικεφαλής του Κόκκινου Στρατού.^[1] Η αναγνώριση αυτής της ιστορικής αλήθειας για τον ρόλο του Τρότσκι στην Οκτωβριανή Επανάσταση είναι ευπρόσδεκτη. Ωστόσο, **δύο μεγάλα κενά χτυπάνε στο μάτι εξ αρχής.**

α) Ο Τρότσκι δεν μετατράπηκε στον κορυφαίο, δίπλα στον Λένιν, ηγέτη της Οκτωβριανής Επανάστασης μέσα σε μια και μόνη «**κρίσιμη στιγμή**». Αναπτύχθηκε στο ύψος αυτών των ιστορικών καθηκόντων από όλη την προηγούμενη πορεία και διαμόρφωσή του.^[2] από τη συμμετοχή του από νεαρή ηλικία στο επαναστατικό κίνημα και με κορυφαίο σταθμό πριν το 1917 **την πρώτη ρώσικη επανάσταση του 1905**, όπου ήταν πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης – και κυρίως από την πρωτότυπη ιδέα της Διαρκούς Επανάστασης (στη μπροσούρα του Απολογισμός και Προοπτικές,^[3] γραμμένη στη φυλακή το 1906).

β) Με τη διατύπωση της **Διαρκούς Επανάστασης**, ο Τρότσκι ερχόταν σε ριζική τομή, σε ρήξη με τις ιδέες που κυριαρχούσαν στην 2η Διεθνή για την επανάσταση στη Ρωσία. Οι οποίες υποστήριζαν απαρέγκλιτα ότι η ρώσικη επανάσταση θα είχε ένα χαρακτήρα αναγκαστικά και αυστηρά αστικοδημοκρατικό: κατάργηση του τσαρισμού, εγκαθίδρυση του δημοκρατικού αστικού κοινοβουλευτισμού, εξάλειψη των φεουδαρχικών υπολειμμάτων στην ύπαιθρο, μοίρασμα της γης στους αγρότες κ.ά. Όλες οι τάσεις του ρώσικου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος είχαν αυτές τις απόψεις ως βασικό κορμό του προγράμματός τους. Υπήρχαν διαφορές μεταξύ τους κυρίως για το ρόλο του προλεταριάτου και των συμμάχων του, πάντοτε όμως μέσα στο πλαίσιο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης: οι μενσεβίκοι υποστήριζαν ότι η συμμαχία έπρεπε να γίνει με την φιλελεύθερη αστική τάξη,

οι μπολσεβίκοι με τους αγρότες. Ο Τρότσκι ήταν ο πρώτος και για πάρα πολλά χρόνια ο μόνος που αμφισβήτησε το κυρίαρχο δόγμα, μελέτησε τον ηγεμονικό ρόλο του εργατικού κινήματος[4] στη ρώσικη επανάσταση (θέση που συμμερίζονταν ο Πάρβους, η Ρόζα Λούξεμπουργκ και σε μερικά σημεία και ο Λένιν) και υποστήριξε ότι όλα αυτά τα καθήκοντα μπορούν να πραγματοποιηθούν από τη σοσιαλιστική επανάσταση, ότι δεν χρειαζόταν κανένα ενδιάμεσο αστικοδημοκρατικό στάδιο, άποψη που απορρίφθηκε **ομόφωνα** από όλους τους μαρξιστές ως ουτοπική και τυχοδιωκτική. Η πορεία της ρώσικης επανάστασης και η συμπεριφορά των τάξεων και των πολιτικών δυνάμεων στα γεγονότα του 1917[5] επιβεβαίωσαν περίτρανα σχεδόν όλες τις βασικές θέσεις/προβλέψεις που είχε διατυπώσει ο Τρότσκι 11-12 χρόνια νωρίτερα. Χωρίς αυτές τις «αποσκευές», χωρίς αυτό το «παρελθόν»,[6] είναι ακατανόητος ο μετέπειτα ρόλος του Τρότσκι στην Οκτωβριανή Επανάσταση.

Για τη θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης (για την ουσία της αλλά και ως «μεγάλο σταθμό» στην εξέλιξη του Τρότσκι) ουσιαστικά ο Δ. Μπελαντής δεν μιλάει καθόλου. Κάνει σε άλλο σημείο μια θετική, πολύ σύντομη αναφορά στη Διαρκή Επανάσταση, χωρίς όμως έστω και μια απλή κατανόηση ή και γνώση της, όπως δείξαμε παραπάνω και θα ξαναδείξουμε παρακάτω. Μια τέτοια παράλειψη δεν είναι χωρίς συνέπειες. Γιατί η Διαρκής Επανάσταση είναι το «κόκκινο νήμα» που διατρέχει όλο το έργο του Τρότσκι και ένας από τους βασικούς πυλώνες της στρατηγικής και πολιτικής του επαναστατικού μαρξισμού. Άλλωστε, χωρίς τη θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης είναι αδύνατο να κατανοηθεί η ίδια η Οκτωβριανή Επανάσταση (νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης σε μια καθυστερημένη χώρα, δικτατορία του προλεταριάτου που συνδυάζει σοσιαλιστικά καθήκοντα με την επίλυση αστικοδημοκρατικών προβλημάτων, συμμαχία προλεταριάτου-αγροτών υπό την ηγεσία του προλεταριάτου κ.λπ.). Ακόμη δυσκολότερη γίνεται η κατανόηση της πορείας της παγκόσμιας επανάστασης κατά τον 20ο αιώνα, οι επαναστάσεις σε Κίνα, Γιουγκοσλαβία, Βιετνάμ, Κούβα κ.λπ., που υπήρξαν όλες «διαρκείς», ανεξάρτητα αν οι ηγέτες τους δέχονταν τη Διαρκή Επανάσταση (με κάποια εξαίρεση τον Τσε Γκεβάρα και τα τελευταία χρόνια του Τσάβες) ή την ονόμαζαν «αδιάκοπη» (Μάο) – και σε κάθε περίπτωση ήταν ένας συνδυασμός αστικοδημοκρατικής και σοσιαλιστικής επανάστασης. Όπως επίσης και οι ήττες σε Ισπανία (1936), Γαλλία (1938), Ελλάδα (1943-1949)... Ινδονησία (1965), Χιλή (1973) κ.λπ., για να μείνουμε στις πιο σημαντικές περιπτώσεις. Ακόμη πιο δύσκολη γίνεται η κατανόηση της **Θεωρίας των Σταδίων** (των μετώπων με την αστική τάξη ή με διάφορες μερίδες της, που τις βάφτιζαν άλλοτε εθνική, άλλοτε δημοκρατική ή και τα δυο κ.ά.), παρά το γεγονός ότι σήμερα –μετά από δεκαετίες υπεράσπισής της– απορρίπτεται από ένα μεγάλο μέρος της Αριστεράς, αλλά η απόρριψη αυτή σε μεγάλο βαθμό μένει στα λόγια.

-

Καθώς ο Δ. Μπελαντής φαίνεται να αγνοεί ή να υποβαθμίζει/παραλείπει εντελώς τα παραπάνω στοιχεία, την ιστορική θέση τους στην πορεία και το έργο του Τρότσκι και του επαναστατικού μαρξισμού/τροτσκισμού, τίθεται εξ αρχής ένα πολύ μεγάλο ερωτηματικό για την επάρκεια, συνέπεια και αποτελεσματικότητα της μεθόδου του.

2. Ο Τρότσκι ως «γραφειοκράτης». Στη συνέχεια ο Δ. Μπελαντής αποδίδει στον Τρότσκι μετά την ένταξή του στο μπολσεβίκικο κόμμα: «αρνητική μπολσεβικοποίηση», «υπερμπολσεβικοποίηση», «μεταφυσική της κομματικής οργάνωσης ως του ογκόλιθου της σοβιετικής εξουσίας», «γραφειοκρατική και άνωθεν αντίληψη της πολιτικής» και άλλα συναφή. Σ' αυτά εντάσσει την καταστολή της Κρονστάνδης και την «στρατιωτικοποίηση των συνδικάτων και της εργασίας». Προχωράει ακόμα περισσότερο μιλώντας για τον «μονοπρόσωπο και γραφειοκρατικό τρόπο που κυβέρνησε (sic!) την Τέταρτη Διεθνή στην πρώτη της φάση» ο Τρότσκι, για τα «ισχυρά βοναπαρτικά και γραφειοκρατικά στοιχεία» του.

α) Για την καταστολή της Κρονστάνδης[7] και την «στρατιωτικοποίηση των συνδικάτων και της εργασίας»,[8] ο Τρότσκι έχει δώσει τις θέσεις του – και ειδικότερα για το δεύτερο θέμα έχει ξεκαθαρίσει τι σ' αυτή την αντιπαράθεση μέσα στο μπολσεβίκικο κόμμα (στην πιο δύσκολη περίοδο του εμφυλίου

πολέμου) ήταν πραγματικό και τι αποτελεί μετέπειτα εφεύρημα των σταλινικών. Δεν μας ενδιαφέρει μια αγιοποίηση κάποιου αλάνθαστου Τρότσκι, ενώ για λόγους χώρου δεν θα επαναλάβουμε εδώ τις εξηγήσεις και διευκρινήσεις του, τις οποίες μπορεί να βρει αναλυτικά ο αναγνώστης στη βιβλιογραφία (που εντελώς ενδεικτικά αναφέρουμε στις υποσημειώσεις 7 και 8). Θα αρκεστούμε να σημειώσουμε ότι αυτά τα μοτίβα υπήρξαν πάντα τα αγαπημένα ενός ετερόκλητου συνόλου αντιπάλων όχι μόνο του τροτσικισμού, αλλά και όλου του μπολσεβικισμού και του μαρξισμού, του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού, που χαρακτηρίζονταν από μικροαστική και αστική κοινωνική τοποθέτηση, ιδεολογία και πρακτική.

β) Το βασικό ζήτημα εδώ, όμως, είναι άλλο – και απ’ αυτό ουσιαστικά υπεκφεύγει ο Δ. Μπελαντής: ποια είναι η στρατηγική τοποθέτηση του Τρότσκι και του τροτσικισμού (εντέλει του επαναστατικού μαρξισμού) για το ζήτημα της γραφειοκρατίας και της εργατικής-σοβιετικής δημοκρατίας. Ξεκινώντας την πάλη ενάντια στην σταλινική γραφειοκρατία το 1923, ο Τρότσκι, η Αριστερή Αντιπολίτευση και αργότερα συνολικά το τροτσικιστικό ρεύμα το επεξεργάστηκαν σταδιακά όλο και περισσότερο. Η τελική ετυμηγορία τους ήταν κρυστάλλινη και κατηγορηματική: υπέρ της σοσιαλιστικής δημοκρατίας, **υπέρ ενός πολιτικού και ακόμα κομματικού πλουραλισμού στα πλαίσιά της και για όσους τα σέβονται στην πράξη**. Αυτή η στρατηγική θέση είναι σαφώς διατυπωμένη στο Μεταβατικό Πρόγραμμα της 4ης Διεθνούς του 1938, σε πληθώρα άλλων κειμένων και ακόμα αναπτύχθηκε μεταπολεμικά από την 4η Διεθνή στη βάση των νέων ανόδων της παγκόσμιας επανάστασης (Μάης του ’68, αντιγραφειοκρατικές επαναστάσεις κ.λπ.) και των εμπειριών του σταλινισμού, μέχρι το εξαιρετικής σημασίας προγραμματικό ντοκουμέντο Σοσιαλιστική Δημοκρατία και Δικτατορία του Προλεταριάτου (12ο Παγκόσμιο Συνέδριο).

Αποτελεί θεωρητική και ιστορική ανακρίβεια, αν όχι κουτοπονηριά, να συσκοτίζει κανείς αυτή την διαχρονική στρατηγική θέση του Τρότσκι, του τροτσικισμού και της 4ης Διεθνούς με τις επιμέρους ή επεισοδιακές απόψεις και διαμάχες, που εκδηλώθηκαν στις έκτακτες συνθήκες του εμφυλίου πολέμου και κάτω από τις αντικειμενικές πιέσεις που αυτές δημιουργούν πάνω στην εργατική-σοβιετική δημοκρατία. Ο Δ. Μπελαντής παρουσιάζει άλλωστε αυτές τις αντιπαραθέσεις διαστρεβλωμένα και μερικά, υπό μορφή τσιτάτων, συμπερασμάτων λίγο πολύ έτοιμων, κληρονομημένων απ’ τους σταλινικούς, που δεν χρήζουν απόδειξης ή επεξεργασίας. Θα ήταν καλύτερα να δει προσεκτικά τις αναλυτικές αναφορές και εξηγήσεις γι’ αυτά τα ζητήματα στα έργα τουλάχιστον του ίδιου του «κατηγορούμενου», του Τρότσκι (και τις μετέπειτα επεξεργασίες/τοποθετήσεις της 4ης Διεθνούς).

γ) Διαφεύγει άλλωστε από τον Δ. Μπελαντή ότι ο Τρότσκι, παρά τα όσα του προσάπτει, ήταν ακριβώς ο κορυφαίος ηγέτης **στα κορυφαία όργανα αυτοοργάνωσης των μαζών**, στα Σοβιέτ τόσο του 1905 όσο και του 1917, τη σημασία και το ρόλο των οποίων κατανόησε ίσως καλύτερα από κάθε άλλον, την ανέπτυξε συστηματικά σε πολλά έργα του και βέβαια στο Μεταβατικό Πρόγραμμα. Πως μπόρεσε ένας τέτοιος «γραφειοκράτης» ή «Βοναπάρτης», όπως περίπου τον παρουσιάζει ο Δ. Μπελαντής, να παίξει αυτό το ρόλο **στις φάσεις της μεγαλύτερης επαναστατικής ανόδου** των προλεταριακών μαζών – αυτό είναι ένα μυστήριο σύμφωνα με την «γραμμή σκέψης» του συγγραφέα.

Στην πραγματικότητα και σε αντίθεση με την παρουσίαση του Δ. Μπελαντή, για τον Τρότσκι (και μετέπειτα για την 4η Διεθνή) ο ρόλος της αυτοοργάνωσης του προλεταριάτου και της εργατικής-σοσιαλιστικής δημοκρατίας σοβιετικού τύπου είναι οργανικά/στρατηγικά στοιχεία του επαναστατικού σχεδίου. Οι επαναστάτες μαρξιστές και ειδικά η 4η Διεθνής μπορούν δίκαια να περηφανεύονται πως είναι **το μόνο μαρξιστικό ρεύμα με μια τέτοια επεξεργασμένη στρατηγική τοποθέτηση**, όταν ακόμα και σήμερα, ακόμα και μετά από τις τραγωδίες του σταλινισμού, σχεδόν όλη η υπόλοιπη Αριστερά δεν δέχεται ξεκάθαρα την ουσία αυτών των στοιχείων, τσαλαβουτάει σε μισόλογα γι’ αυτό το τεράστιο θέμα. Μπορούν με περηφάνεια να κοιτάξουν πίσω στον Τρότσκι, την Αριστερή Αντιπολίτευση στην ΕΣΣΔ και διεθνώς, γι’ αυτή τη μεγάλη παρακαταθήκη.

Αντίθετα, ο Δ. Μπελαντής **αναπαράγει εδώ μια παλιά απολογητική του σταλινισμού**, που δικαιολογούσε την σταλινική γραφειοκρατία επειδή δήθεν «και ο Τρότσκι ήταν γραφειοκράτης».[9]

μάλιστα «χειρότερος απ' τον Στάλιν» – δηλαδή, διαμέσου μιας υποτιθέμενης παράλληλης, σύμμετρης ή και χειρότερης «γραφειοκρατίας» του Τρότσκι. Έτσι όχι μόνο συσκοτίζεται ο ρόλος και τα εγκλήματα της σταλινικής γραφειοκρατίας, διαμέσου μιας –πολιτικής– εξομοίωσης των θυτών και των θυμάτων της σταλινικής γραφειοκρατίας, αλλά και ανατρέπεται επί της ουσίας η αδιαμφισβήτητη μάχη του Τρότσκι/των τροτσκιστών για τη διάσωση και συνέχιση του επαναστατικού μαρξισμού/μπολσεβικισμού. Αυτή είναι η αντικειμενική πολιτική λειτουργία της γραμμής επιχειρημάτων του Δ. Μπελαντή, ανεξάρτητα αν δεν είναι στην πρόθεσή του ένας συμψηφισμός (και είναι αλήθεια ότι δεν τον κάνει) ανάμεσα στον Τρότσκι/τον τροτσκισμό και τον σταλινισμό. Γιατί εδώ μιλάμε για τα πολιτικά συμπεράσματα της θέσης του, όχι για την ηθική δικαίωση των τροτσκιστών, τη συμπάθεια για τον ηρωισμό τους κ.λπ.

Σε κάθε περίπτωση: **Κανένα από τα** (αναπόφευκτα σε κάθε επανάσταση) **λάθη των μπολσεβίκων στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκει τη συνέχειά του στα μετέπειτα σταλινικά εγκλήματα, ειδικά μετά το 1928. Τον μπολσεβικισμό και πολύ περισσότερο τον Τρότσκι, την Αριστερή Αντιπολίτευση, τους τροτσκιστές και τελικά το εργατικό κίνημα τους χωρίζει από τον σταλινισμό ένας ποταμός αίματος και στρατιές θυμάτων – και κανένας συμψηφισμός δεν μπορεί να υπάρξει ή υπαινιγμός για κάποια «ομοιότητά» τους.** Αυτή είναι η αλήθεια και καλό θα ήταν να το θυμούνται όσοι θέλουν να μελετήσουν την πραγματική ιστορία του τροτσκισμού, του εκφυλισμού της Οκτωβριανής Επανάστασης, του εργατικού κινήματος αλλά και την πορεία της παγκόσμιας επανάστασης (στο φως των όσων διαδραματίστηκαν μετά τη διάλυση του σταλινισμού και την κατάρρευση του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού»).

Τέλος, πραγματικά εντυπωσιάζει (αρνητικά) η μερική προσφυγή του Δ. Μπελαντή στα ατομικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Τρότσκι (πραγματικά ή φανταστικά, όπως τα αναφέρει) για να ερμηνεύσει τεράστια ιστορικά και πολιτικά θέματα π.χ. του Μεσοπολέμου, της πρώτης φάσης της 4ης Διεθνούς κ.λπ. Εδώ μπαίνει για τα καλά στην αστική μεταφυσική των «μεγάλων ανδρών» που κάνουν την ιστορία. Ας αποφασίσει ο Δ. Μπελαντής. Αν τοποθετείται υπέρ της δημιουργίας επαναστατικών μαρξιστικών κομμάτων (στις βάσεις που έθεσαν καταρχήν ο Λένιν και ο Τρότσκι), τότε γιατί ενοχλείται από το αγωνιστικό, πολιτικό και θεωρητικό κύρος που μπορούν να κατακτούν στο εσωτερικό τους άνθρωποι της εμβέλειας του Τρότσκι (δεν τους χαρίζεται, ούτε είναι εφάπαξ); Αν είναι υπέρ κάποιας άλλης μορφής «αριστεράς» (όπως δείχνει η πολιτική πρακτική του), δεν μπορεί με τα δικά της κριτήρια να κρίνει την εσωτερική λειτουργία και ζωή ενός επαναστατικού μαρξιστικού σχηματισμού όπως ήταν η 4η Διεθνής.

3. Για τη φύση της ΕΣΣΔ. Ο Δ. Μπελαντής έχει για την ΕΣΣΔ την άποψη για ένα «ταξικό-εκμεταλλευτικό καθεστώς» και απ' αυτή την άποψη κατηγορεί τον Τρότσκι ότι δεν απευθύνθηκε στις σοβιετικές μάζες για να ανατρέψουν το σταλινικό καθεστώς, ότι είχε αυταπάτες (ως το 1933) για την «αυτομεταρρύθμισή» του, χαρακτηρίζοντας «συμφιλιωτική φόρμουλα» την έννοια του γραφειοκρατικοποιημένου (παραμορφωμένου/εκφυλισμένου) εργατικού κράτους.

Είναι γνωστές οι μεγάλες συζητήσεις για τη φύση της ΕΣΣΔ και της σταλινικής γραφειοκρατίας και είναι αδύνατο να τις επαναλάβουμε εδώ. Σημειώνουμε μόνο:

α) Η αντίφαση ανάμεσα στη «βάση» (εθνικοποιημένη οικονομία κ.λπ.) και το «εποικοδόμημα» (σταλινισμός, πολιτική καταπίεση κ.λπ.) της ΕΣΣΔ, ανάμεσα στις κατακτήσεις της Οκτωβριανής Επανάστασης και την αντιδραστικότητα της σταλινικής γραφειοκρατίας, ήταν **μια πραγματική αντίφαση** της ιστορικής εξέλιξης, της ίδιας της ζωής, όχι ένα μηχανικό παράγωγο του «συμφιλιωτισμού» του Τρότσκι. Η προσπάθεια του Δ. Μπελαντή (και γενικά των μαοϊκών, αλτουσεριανών, κρατικοκαπιταλιστικών κ.ά. ρευμάτων) να διαγράψουν τεχνητά αυτή την αντίφαση είναι λανθασμένη, οδηγεί σε πολλά λάθη και παραδοξότητες.

β) Είναι χαρακτηριστική η έλλειψη απ' αυτά τα ρεύματα –και απ' τον Δ. Μπελαντή– μιας συνεκτικής «πολιτικής οικονομίας» που θα αποκάλυπτε τους «νόμους κίνησης» αυτών που περιγράφουν ως «ταξικό/εκμεταλλευτικό κοινωνικό σχηματισμό». Μ' αυτή την έννοια, ο χαρακτηρισμός τους είναι στον αέρα. Δεν είναι «καπιταλισμός» ένα καθεστώς όπου δεν κυριαρχεί (παρότι επιδρά) ο νόμος της αξίας, όπου δεν επικρατεί η γενικευμένη εμπορευματική παραγωγή, η ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής κ.λπ. και μαζί –που είναι καθοριστικό– η εμπορευματοποίηση της εργατικής δύναμης. Αλλά τότε, ποια είναι η οικονομική βάση αυτού του «ταξικού/εκμεταλλευτικού καθεστώτος»; Εκτός αν, για να αποφύγουμε το σκιάχτρο του «οικονομισμού», παραμερίσουμε κάθε τέτοια ανάλυση των κοινωνικών/ταξικών σχέσεων στη βάση καταρχήν της οικονομίας, χαρακτηρίζοντας ένα καθεστώς από την πολιτική μορφή του (αυτό σημαίνει και η άποψη του Δ. Μπελαντή) – που είναι μια μέθοδος αντιμαρξιστική.

Γ' αυτό –και για πολλούς ακόμα λόγους– ο Τρότσκι και η 4η Διεθνής τόνιζαν τον μεταβατικό χαρακτήρα της ΕΣΣΔ, ως κοινωνίας που μπορούσε να κινηθεί προς τον σοσιαλισμό ή να παλινδρομήσει στον καπιταλισμό. Αυτή είναι και η έννοια του «γραφειοκρατικά εκφυλισμένου εργατικού κράτους». Ο Τρότσκι και η 4η Διεθνής δεν είχαν καμία αυταπάτη για τον προοδευτικό ρόλο της σταλινικής γραφειοκρατίας, στο βαθμό που αυτή όλο και πιο ανοιχτά και εκτεταμένα υπονόμει (στην ΕΣΣΔ και διεθνώς) τις βάσεις της παγκόσμιας επανάστασης και της πορείας προς τον σοσιαλισμό.

Ο Δ. Μπελαντής κατακρίνει τον Τρότσκι για κάτι που στην πραγματικότητα αποκαλύπτει το μεγαλείο της σκέψης και της μεθόδου του. Κανείς δεν είχε το δικαίωμα να διαγράψει οριστικά, να βάλει «σταυρό» σε κοσμοϊστορικά γεγονότα και δυνάμεις, στην Οκτωβριανή Επανάσταση και τις κατακτήσεις της, στο κόμμα που την έκανε (μπολσεβίκοι), πριν δώσει την ετυμηγορία της η ιστορία μέσα από αποφασιστικές δοκιμασίες (όπως ήταν π.χ. για το μπολσεβίκικο κόμμα και την Κομμουνιστική Διεθνή, η ήττα στη Γερμανία από την άνοδο του φασισμού στην εξουσία το 1933). Αυτή είναι η μέθοδος του μαρξισμού, του ιστορικού υλισμού, που η δύναμή της έλαμψε εφαρμοζόμενη απ' τον Τρότσκι, μέσα σε κολοσσιαίες αντιθέσεις και πιέσεις – δίνοντας μια γρανιτένια βάση για το τροτσικιστικό ρεύμα στην πάλη του ενάντια στην σταλινική γραφειοκρατία, αλλά και σε κάθε άλλο οπορτουνιστικό και ρεβιζιονιστικό ρεύμα.

Τέλος, αυτά που λέει ο Δ. Μπελαντής ότι π.χ. ο Τρότσκι δεν έβλεπε τον σταλινισμό (όταν πλέον αυτός διαμορφώθηκε οριστικά) ως ένα «αντεπαναστατικό συνολικά διεθνές κέντρο» ή ότι έβλεπε την αντιγραφειοκρατική πολιτική επανάσταση «από τα πάνω», χωρίς απεύθυνση στις μάζες κ.λπ., δεν αντέχουν σε κριτική.

Σημειώνουμε ακόμα μια μεγάλη αντίφαση στην γραμμή σκέψης του Δ. Μπελαντή. Από τη μια μεριά, ο Τρότσκι κατηγορείται ότι δεν είδε, δεν αντιπάλεψε τον «ταξικό/εκμεταλλευτικό σοβιετικό κοινωνικό σχηματισμό» (και μ' αυτή την έννοια ο Τρότσκι/ο τροτσικισμός ήταν υποτίθεται «παραπληρωματικός» στον σταλινισμό και τον «σοβιετικό μαρξισμό»). Από την άλλη, θεωρεί σωστή τη γραμμή της υπεράσπισης της ΕΣΣΔ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο – πράγμα που σημαίνει, με βάση το προηγούμενο, πλήρη στοίχιση με έναν από τους αντιμαχόμενους ιμπεριαλιστές. Η μόνη πολιτική που με συνέπεια θα μπορούσε να εξαχθεί από την πρώτη θέση είναι αυτή του «ντεφαιτισμού» απέναντι στην ΕΣΣΔ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, την οποία όμως θεωρεί λάθος ο Δ. Μπελαντής και μάλιστα κατακρίνει άγρια όσους την υποστήριζαν.

Ο Δ. Μπελαντής είναι αρκετά μπερδεμένος. Από τη μια, δεν μπορεί να μην βλέπει τη σημασία της πάλης του σοβιετικού λαού ενάντια στο φασισμό – αλλά ποια ήταν η αντικειμενική βάση της, αν οι μάζες δεν υπεράσπιζαν ό,τι έβλεπαν ως συνέχεια της Οκτωβριανής Επανάστασης, παρότι μάλιστα είχαν ζήσει το σταλινικό κνούτο ενός «νέου ταξικού/εκμεταλλευτικού κοινωνικού σχηματισμού»; Από την άλλη, έχοντας μια οργανική αδυναμία να παραδεχτεί την ορθότητα της γραμμής και της πολιτικής του Τρότσκι για την ΕΣΣΔ, να ξεκόψει τις υποκλίσεις στον σταλινισμό (που ήταν επικεφαλής της ΕΣΣΔ), κάνει ένα άλμα αντεπίθεσης στον «συμφιλιωτισμό» του Τρότσκι. Η αντίφαση είναι αγεφύρωτη. Δεν χωράνε και τα δύο καρπούζια στην ίδια μασχάλη, δεν μπορείς να είσαι ολίγον «συμφιλιωτικός» και προς τον Τρότσκι και προς τον σταλινισμό. Μήπως μπορεί να μας πει ο Δ. Μπελαντής που οδηγεί λογικά η άποψη του «νέου

ταξικού/εκμεταλλευτικού κοινωνικού σχηματισμού» και που οδηγήθηκαν όσοι είχαν παρόμοιες απόψεις; Τι είδους κόμματα θα έπρεπε να χαρακτηριστούν τα ΚΚ ή ακόμη και κάποια σοσιαλδημοκρατικά; Λογικά, δεν θα ήταν αστικά ή μικροαστικά, αφού σε περίπτωση επικράτησής τους θα εγκαθιστούσαν «νέους ταξικούς/εκμεταλλευτικούς κοινωνικούς σχηματισμούς»; Τότε το ΕΑΜ, το κίνημά του και η σύγκρουση που δόθηκε ήταν ενδοαστική (δικαίωση του Στίνα); Τότε όλα αυτά που λέει για τα ΚΚ, «για αριστερούς κομμουνιστές», για «εθνικά εργατικά μέτωπα», «ταξικό πρόσημο» κ.λπ., δεν είναι μάλλον –το λιγότερο– αντιφατικά; Τέτοιες απόψεις σαν του Δ. Μπελαντή οδήγησαν το γνωστό κρατικοκαπιταλιστικό ρεύμα του Τ. Κλίφ να χαρακτηρίσει τον πόλεμο της Κορέας ενδοαστική σύγκρουση (και του Βιετνάμ), όπως και διάφοροι άλλοι την κουβάνικη επανάσταση σαν ενδοαστική και τους Κάστρο-Γκεβάρα φιλελεύθερους αστούς απέναντι στον δικτάτορα Μπατίστα(!), τα ΚΚ σοσιαλφασιστικά κ.λπ.

-

B. Για την «αποτυχία» του Τρότσκι και του τροτσκισμού

Στο 2ο μέρος, ο Δ. Μπελαντής ξαναβάζει το –χιλιοειπωμένο– ερώτημα: αν ο Τρότσκι και οι τροτσκιστές είχαν δίκιο, γιατί ηττήθηκαν από τον σταλινισμό, γιατί «απέτυχαν»; Γιατί, όπως το θέτει, «το τροτσκιστικό ρεύμα ούτε στρατηγικά ούτε και τακτικά κατάφερε να αναπτύξει ένα ισχυρό εργατικό ρεύμα σε πολιτική βάση»; Δίνει τις εξής ερμηνείες: α) Την «εσωτερικότητα ή παραπληρωματικότητα με τον τριτοδιεθνιστικό κομμουνισμό βάσει του οικονομισμού/παραγωγισμού/καταστροφισμού». β) Την έλλειψη «γραμμής μαζών», ως αποτέλεσμα της υποτίμησης των αγροτών, της αντιιμπεριαλιστικής πάλης στις εξαρτημένες χώρες κ.λπ. γ) Τη «θεολογία και ιδεολογικοποίηση της τακτικής», όπου ο Τρότσκι θεωρείται ως «προφήτης» (ο τίτλος του σημαντικού βιβλίου του Ισαάκ Ντόιτσερ), υπάρχει «υποτίμηση της συλλογικότητας», «υπερδιάσπαση», «απόλυτη διάρρηξη των ορίων μεταξύ προσωπικών και πολιτικών ορίων σύγκρουσης» κ.ο.κ. δ) Τα λάθη του Τρότσκι που τον οδήγησαν να χάσει τη «μάχη της διαδοχής του Λένιν». Γράφει χαρακτηριστικά ότι «ποτέ δεν κατέστη απόλυτα κατανοητό ιστορικά» το γιατί ο Τρότσκι έχασε αυτή τη «μάχη». ε) Τη «σεχταριστική θέαση του ιμπεριαλιστικού πολέμου ως αποκλειστικής φύσης του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου» και την «πλήρη απομόνωση» των τροτσκιστών. στ) Την άποψη για «δυνατότητα δήθεν εσωτερικής αλλαγής του ‘εκφυλισμένου’ εργατικού κράτους».

Αυτά τα επιχειρήματα/απόψεις δεν είναι όλα της ίδιας βαρύτητας. Κάποια μπορούν να δώσουν έδαφος για γόνιμη αντιπαράθεση, κάποια άλλα όχι. Τοποθετηθήκαμε σχετικά με τον «οικονομισμό» κ.λπ., όπως σύμφωνα με τον Δ. Μπελαντή εκδηλώνεται στην ανάλυση της ΕΣΣΔ.^[10] Σχετικά με την έλλειψη της λεγόμενης «γραμμής μαζών», βλ. πιο αναλυτικά παρακάτω (Μέρος Γ΄), πάνω στο ζήτημα των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών. Σε σχέση με τα πιο σημαντικά από τα υπόλοιπα θέματα:

-

1. Η κατηγορία για «οικονομισμό» και «καταστροφισμό» του Τρότσκι και του τροτσκισμού είναι ένα φανταστικό κατασκευάσμα. Σίγουρα, υπάρχουν αναφορές, διατυπώσεις κ.λπ., όχι μόνο στον Τρότσκι αλλά και σε όλους τους κλασικούς του μαρξισμού, που θα μπορούσαν να δώσουν λαβή για τέτοιες λανθασμένες ερμηνείες. Μόνο όμως αν κανείς τις διαβάσει και τις δει σχολαστικά, αποκομμένα από το υπόλοιπο έργο και την πολιτική τους δράση. Άλλωστε, που αλλού ο Μαρξ και οι επαναστάτες μαρξιστές θα έπρεπε καταρχήν να θεμελιώσουν επιστημονικά τον σοσιαλισμό/κομμουνισμό και την επαναστατική στρατηγική, αν όχι στις αντιφάσεις και την κρίση του καπιταλιστικού συστήματος; Αν κάθε φορά που το έκαναν στα έργα τους κάποιος τους κατηγορούσε για «οικονομισμό», «καταστροφισμό» κ.λπ., πως θα είχε αναπτυχθεί καν το κομμουνιστικό κίνημα; Η «αντι-οικονομίστικη» προσέγγιση του Δ. Μπελαντή έχει μια γερή δόση ιδεαλισμού και ουτοπικού σοσιαλισμού. Ο Δ. Μπελαντής δεν γνωρίζει απολύτως τίποτα για τον οικονομισμό και τι υποστήριζε ο Τρότσκι, απλά χρησιμοποιεί τη μια λέξη πίσω από την άλλη.

Για μια απλή αποκατάσταση της αλήθειας σ’ αυτό το σημείο (γιατί θα επανέλθουμε παρακάτω, όταν

ασχοληθούμε με το ζήτημα της αγροτιάς και της επανάστασης στις καθυστερημένες και αποικιακές χώρες): ο Τρότσκι ήταν από τους ελάχιστους μαρξιστές της εποχής του που απέρριπτε κατηγορηματικά τον οικονομισμό, ο οποίος ήταν ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του Πλεχάνοφ και της κυρίαρχης άποψης της 2ης Διεθνούς. Αυτή η απόρριψη του οικονομισμού ήταν μια από τις θεμελιώδεις μεθοδολογικές προϋποθέσεις για να συλλάβει τη θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης (κάτι άλλωστε που είναι αυτονόητο, άλλο αν δεν θέλει να το καταλάβει ο Δ. Μπελαντής) και επιβεβαιώνεται από το γνωστό απόσπασμα στην μπροσούρα του Απολογισμός και Προοπτικές: «Αν φαντάζεται κανείς ότι η δικτατορία του προλεταριάτου εξαρτάται κατά κάποιον μηχανικό τρόπο από την ανάπτυξη και τους τεχνικούς πόρους μιας χώρας, σημαίνει ότι αντλεί λανθασμένο συμπέρασμα από έναν οικονομικό ματεριαλισμό που έχει απλοποιηθεί μέχρι παραλογισμού. Αυτός ο τρόπος θεώρησης δεν έχει καμιά σχέση με τον μαρξισμό.» Όλη η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης στηρίζεται πάνω στον νόμο της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης,[11] στην απόρριψη του «οικονομισμού», δηλαδή του εξελικτικισμού, και της μοιρολατρικής/φορμαλιστικής και γραμμικής εξέλιξης της ιστορίας (ότι δηλαδή οι κοινωνίες έπρεπε να περάσουν απ' όλα τα στάδια ανάπτυξης κ.λπ.), που ήταν η βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκε η Θεωρία των Σταδίων (του αστικοδημοκρατικού σταδίου και των μετώπων με αστικές δυνάμεις/λαϊκά μέτωπα).

Ο Τρότσκι (μαζί με τον Λένιν) ήταν από τους πρώτους που στην περίοδο γύρω από το 3ο και 4ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς είχε κατανοήσει και αναλύσει την «σχετική σταθεροποίηση» του καπιταλιστικού συστήματος μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο – και η ερμηνεία του ήταν οι ήττες του επαναστατικού κύματος 1918–1923 (Γερμανία, Ιταλία, Ουγγαρία κ.λπ.). Αργότερα, είχε αντιταχτεί σφοδρά στην τυχοδιωκτική (θεωρητικά και πολιτικά) θέση της «Τρίτης Περιόδου», της «τελευταίας και οριστικής κρίσης του καπιταλισμού» κ.λπ. των σταλινικών. Στα πιο ώριμα κείμενά του, η ερμηνεία της «επιθανάτιας αγωνίας του καπιταλισμού» (διατύπωση που τόσο ενοχλεί τον Δ. Μπελαντή και πάρα πολλούς άλλους στην Αριστερά) δεν έχει καμιά σχέση με μια απλοϊκή, γραμμική κατάρρευση – αλλά με μια ιστορική περίοδο δεκαετιών (για την οποία εξηγούσε ότι έπρεπε να προετοιμάζεται η 4η Διεθνής). Τέλος, η συμπυκνωμένη διαπίστωση από τον Τρότσκι και την 4η Διεθνή για την κρίση ηγεσίας του προλεταριάτου (μια έννοια που στην πορεία εμπλουτίστηκε περαιτέρω) δείχνει ότι έβλεπαν την κρισιμότητα ακριβώς του υποκειμενικού παράγοντα, γι' αυτό άλλωστε αποδύθηκαν στο τιτάνιο έργο της οικοδόμησης νέων επαναστατικών κομμάτων και μιας νέας επαναστατικής Διεθνούς.[12] Όλα αυτά δεν έχουν καμιά σχέση με «οικονομισμό» κ.λπ., ακριβώς το αντίθετο. Μια ματιά χωρίς αντιτροτσκιστικές προκαταλήψεις δεν θα δυσκολευόταν να το αναγνωρίσει. Μ' αυτή την έννοια, όχι απλά δεν υπάρχει καμιά «συμπληρωματικότητα ή παραπληρωματικότητα» του τροτσκισμού με τον σταλινισμό σ' αυτό το πεδίο, όπως ισχυρίζεται ο Δ. Μπελαντής,[13] αλλά μια ολοκληρωτική ρήξη με τις αντιδιαλεκτικές, αντιμαρξιστικές αρλούμπες των σταλινικών. Αν ο Δ. Μπελαντής μιλάει για «συμπληρωματικότητα ή παραπληρωματικότητα» του τροτσκισμού, τότε τι να πει κανείς για τις θεωρητικές, πολιτικές και πρακτικές επιλογές του ίδιου και των πολιτικών σχηματισμών τους οποίους έχει ακολουθήσει στην πολιτική του ζωή.

Από 'κει και πέρα, οι ρεφορμιστές πάντα ενοχλούνται όταν οι επαναστάτες μαρξιστές επιμένουν στην κρίση και παρακμή του καπιταλισμού ως το πρωταρχικό θεμέλιο (όχι βέβαια το μόνο) της επαναστατικής στρατηγικής και τακτικής. Γιατί έχουν οι ίδιοι μια «θεολογική» πίστη στην δήθεν ικανότητα του καπιταλισμού να «προσαρμόζεται» και να ξεπερνάει τις κρίσεις του – και γιατί το πολιτικό τους σχέδιο είναι να υπηρετούν αυτή την καπιταλιστική «προσαρμοστικότητα». Ίσως γι' αυτό ενοχλείται και ο Δ. Μπελαντής από την έκφραση «επιθανάτια αγωνία του καπιταλισμού» στο Μεταβατικό Πρόγραμμα, που είναι –με την έννοια της ιστορικής περιόδου– απόλυτα εύστοχη και ορθή, όπως δείχνει όλος ο 20ος αιώνας και ο μέχρι τώρα 21ος αιώνας.

2. Σχετικά με την στάση του Τρότσκι και των τροτσκιστών απέναντι στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (το «γαλακτοπούρεκο» των αντιπάλων του ρεύματός μας και κυρίως των διαφόρων σταλινικών και σταλινογενών), παραπέμπουμε τον αναγνώστη σε κάποια σημαντικά κείμενα, που φωτίζουν το θέμα αρκετά πιο σφαιρικά από τα θραύσματα του Δ. Μπελαντή.[14] Σε γενικές γραμμές:

α) Η κεντρική στρατηγική τοποθέτηση του Τρότσκι και της 4ης Διεθνούς για τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα του πολέμου (όχι από τη μεριά της ΕΣΣΔ, όπου ήταν υπέρ της υπεράσπισής της),^[15] για την ανάγκη μετατροπής του σε σοσιαλιστική επανάσταση, για μια επαναστατική διεθνιστική διέξοδο κ.λπ. ήταν και αποδείχτηκε απόλυτα ορθή. Κάθε άλλη στρατηγική οδηγούσε στην υποταγή στους «δημοκράτες» ιμπεριαλιστές και το αστικό καθεστώς και στην ήττα του εργατικού κινήματος ή στο να χαθούν επαναστατικές ευκαιρίες, όπως και έγινε κάτω από την κυριαρχία του σταλινισμού.

β) Για τα πραγματικά, όχι τα φανταστικά, λάθη των τροτσικιστών (και στην Ελλάδα), έχει υπάρξει συγκεκριμένη και γενναία αυτοκριτική.^[16]

3. Τα υπόλοιπα που γράφει ο Δ. Μπελαντής («θεολογία», «διασπασιμότητα» κ.λπ.) κινούνται στη σφαίρα ενός μικροπρεπούς κουτσομπολιού, που ευδοκιμεί ιδιαίτερα στους «κύκλους» της Αριστεράς, ρεφορμιστικής και κεντριστικής. Δεν έχουμε καμία ανάγκη να ωραιοποιήσουμε τον Τρότσκι, το τροτσικιστικό ρεύμα, την 4η Διεθνή. Όμως δεν ανεχόμαστε και την σπίλωσή τους. Στις γραμμές των τροτσικιστών και της 4ης Διεθνούς υπήρχε πάντα εσωκομματική δημοκρατία, συζήτηση κ.λπ. και το ρεύμα μας εγγράφει/κατοχυρώνει και καταστατικά αυτά τα δικαιώματα (είναι ίσως το μόνο). Η εσωκομματική δημοκρατία του κινήματός μας (είναι, ουσιαστικά, προγραμματικό στοιχείο) βρίσκεται σε άμεση ευθεία και συμβατότητα με την πολιτική και πρακτική μας: για τις σχέσεις ανάμεσα στο κόμμα της εργατικής τάξης, την πρωτοπορία και την ίδια την τάξη και τα λαϊκά στρώματα, για τις σχέσεις (συζήτηση, διάλογος, συνεργασία/ενιαίο μέτωπο, εργατικός πολιτισμός κ.λπ.) με τις άλλες οργανώσεις του εργατικού κινήματος, τη συζήτηση... με την εργατική δημοκρατία, με την κοινωνία για την οποία παλεύουμε. Όλοι γνωρίζουμε την ανυπαρξία εσωκομματικής δημοκρατίας που υπήρχε και ακόμη υπάρχει στις αριστερές οργανώσεις, την εχθρότητα που υπήρχε και υπάρχει μεταξύ τους (ύβρεις, συκοφαντία, φυσική βία, δολοφονίες), ενάντια στα οποία ο τροτσικισμός έδωσε μεγάλους, μακροχρόνιους αγώνες, που είναι μια τεράστια συμβολή του στο κομμουνιστικό κίνημα.

Όσο για τις διαβόητες «διαρκείς» διασπάσεις των τροτσικιστών: οι βασικές διασπάσεις ή διαιρέσεις που γνώρισε το ρεύμα μας ήταν πάνω στα θεμελιώδη ερωτήματα που έθετε η πορεία της παγκόσμιας επανάστασης (φύση της ΕΣΣΔ, χαρακτήρας του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, αναγνώριση των σοσιαλιστικών επαναστάσεων στις καθυστερημένες χώρες, χαρακτηρισμός του μεταπολεμικού καπιταλισμού κ.ά.) – και μ' αυτή την έννοια είχαν μια αντικειμενική βάση, ήταν μια φάση της σταδιακής ωρίμανσής του ή ακόμα και γόνιμες για την ανάπτυξη του επαναστατικού μαρξισμού. Δεν ισχυριζόμαστε βέβαια ότι τέτοιες ήταν όλες οι διασπάσεις, αλλά η πραγματικότητα απέχει έτη φωτός από την αλαζονική αναφορά του Δ. Μπελαντή ότι οι τροτσικιστές «επιδίδονται συχνά σε έναν άκαιρο αγώνα φθοράς στο εσωτερικό τους μέσω άχρηστων διασπάσεων και συγκρούσεων».

Αλήθεια, όσοι κυνικά χασκογελάνε για τις «διασπάσεις» και την «αδυναμία» των τροτσικιστών (δεν αναφερόμαστε προσωπικά στον Δ. Μπελαντή), όσοι τους κουνάνε «από την έδρα» το δάχτυλο, ειδικά όσοι στο όνομα της «ενότητας» και της καταπολέμησης του «άχρηστου σεχταρισμού», βρίσκονταν/βρίσκονται πάντα σε ρεφορμιστικούς ή κεντρίστικους σχηματισμούς, ιδιαίτερα στα πάλαι ποτέ μαζικά ρεφορμιστικά κόμματα – μπορούν να κάνουν έναν αντικειμενικό απολογισμό του που οδήγησαν το εργατικό κίνημα αυτές οι δυνάμεις, αντί να βαυκαλίζονται και να αυτοεπιβεβαιώνονται με τα «κουσούρια» των τροτσικιστών, που πάλεψαν για το αντίθετο;

4. Το πιο σημαντικό: δεν υπάρχει καμία «αποτυχία» του τροτσικισμού όπως την εννοεί στο σύνολό της ο Δ. Μπελαντής. Στο Μεσοπόλεμο και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι αναλύσεις του Τρότσκι και της 4ης Διεθνούς ήταν οι μόνες μαρξιστικές. Όπως όλοι οι επαναστάτες, έκαναν λάθη κυρίως βραχυπρόθεσμου και τακτικού χαρακτήρα. Στα κεντρικά στρατηγικά θέματα (κρίση του καπιταλισμού, σταλινικός εκφυλισμός, οικοδόμηση νέων επαναστατικών κομμάτων κ.λπ.) αποδείχτηκαν απόλυτα ορθές και «φωτεινές στα ουσιώδη» (Μαντέλ).^[17] Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κόντρα σε «θεούς και δαίμονες», η 4η Διεθνής βγήκε βαριά λαβωμένη αλλά ζωντανή και αργότερα γνώρισε μια σημαντική ανανέωση και

ανάπτυξη (βλ. παρακάτω – έφτασε στο ζενίθ της να έχει εθνικά τμήματα σε 70 χώρες), σχεδόν παράλληλα με τις προόδους της παγκόσμιας επανάστασης, πράγμα που αποδεικνύει τις βαθιές ρίζες και τη ζωτικότητα του τροτσικιστικού κινήματος.

Πράγματι, το τροτσικιστικό ρεύμα και η 4η Διεθνής δεν έφτασαν στο επίπεδο να λύσουν το πρόβλημα της «κρίσης ηγεσίας». Δεν έχουμε καμία αυταπάτη γι' αυτό. Η προσφορά τους σ' αυτή την προσπάθεια είναι τεράστια (βλ. παρακάτω). Αυτό σημαίνει ότι «απέτυχαν»; Εδώ ο Δ. Μπελαντής αναποδογυρίζει εντελώς το ρόλο των διαφόρων παραγόντων στην ερμηνεία του για τον Τρότσκι και το τροτσικιστικό κίνημα. Βλέπει τα «υποκειμενικά λάθη» και τις «ανεπάρκειες» τους – αλλά δεν μπορεί να φτάσει στο κύριο και πρωταρχικό, στο ρόλο των ιστορικών (κοινωνικών και πολιτικών) παραγόντων, των μεγάλων καμπών της ταξικής πάλης, που μόνο μ' αυτά ως βάση μπορεί να ερμηνευτεί μαρξιστικά/υλιστικά και η εξέλιξη οποιουδήποτε πολιτικού ρεύματος. Δεν βλέπει ή αρνείται να παραδεχτεί: ότι η επικράτηση του σταλινισμού στην ΕΣΣΔ βασίστηκε πριν απ' όλα στις ήττες της παγκόσμιας επανάστασης (και όχι στα επεισόδια που αναφέρει για τον Τρότσκι, άσχετα αν έχουν την α' ή β' ορθότητα ή βαρύτητα και που γι' αυτά υπάρχει καταγεγραμμένη και η δική του θέση) – ότι η «απομόνωση» των τροτσικιστών στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ενισχύθηκε απ' αυτή την επικράτηση του σταλινισμού, από την διεθνή αίγλη της ΕΣΣΔ, που δεν μπορούσε να «σπάσει» στα μάτια των μαζών πριν μεσολαβήσουν άλλα γεγονότα ιστορικής κλίμακας – ότι δεν «απέτυχαν» οι τροτσικιστές αλλά συνολικά είχαμε το πρόβλημα το εργατικό κίνημα να μην βγάλει μέσα στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μια μαζική επαναστατική τάση (τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες), που να ξεπεράσει και τον σταλινισμό – ότι με τις νέες ανόδους της παγκόσμιας επανάστασης μεταπολεμικά, η 4η Διεθνής άδραξε την ευκαιρία για να αμφισβητήσει τους ρεφορμιστικούς μηχανισμούς όσο πιο πλατιά μπορούσε. Ακόμα, δεν μπορεί να δει ο Δ. Μπελαντής ότι και οι πραγματικές αδυναμίες του τροτσικιστικού ρεύματος οφείλονται πριν απ' όλα όχι σε ατομικά χαρακτηριστικά, όχι σε κάποια γενετική «διασπασιμότητα» κ.λπ. (όλα αυτά είναι ερμηνείες μεταφυσικές) – αλλά πριν απ' οτιδήποτε άλλο στις πιέσεις από την «πορεία στην έρημο» που αναγκάστηκε να διανύσει, ως το μόνο επαναστατικό μαρξιστικό κίνημα που για δεκαετίες πήγε «κόντρα στο ρεύμα», όταν όλοι οι άλλοι σιωπούσαν ή προσκυνούσαν την σταλινική αντεπανάσταση και θηριωδία, τη «λέπρα του κινήματος». Αυτό αποδεικνύεται από το ότι σε μεγάλο βαθμό αυτές οι αδυναμίες αντιμετωπίστηκαν και ξεπεράστηκαν μετέπειτα και κυρίως όταν η 4η Διεθνής πρωταγωνιστούσε στο επαναστατικό κύμα του 1965-1975. Είναι τίτλος τιμής για το τροτσικιστικό κίνημα και την 4η Διεθνή ότι κατανόησαν αυτή τη διαλεκτική, δεν απέδρασαν σε ιμπρεσιονιστικές «αναλύσεις» (του τύπου «οι τροτσικιστές είναι σεχταριστές» κ.ο.κ.), σήκωσαν τη σημαία της πάλης κάτω από αφάνταστα δύσκολες συνθήκες και με βαρύτατες θυσίες – και ότι, σε τελική ανάλυση, ήταν το μόνο ρεύμα που πάλεψε για την οικοδόμηση μιας επαναστατικής ηγεσίας και μιας επαναστατικής Διεθνούς. Μπροστά σ' αυτές τις τεκτονικές πλάκες της ιστορίας και της ταξικής πάλης, είναι θεωρητική μικροπρέπεια να ψέγεις τους τροτσικιστές «γιατί δεν τα κατάφεραν».

-

Γ. Ο ρεφορμισμός της «ηγεμονίας» και του «ιστορικού μπλοκ» ενάντια στον τροτσικισμό

Στο 3ο (και μεγαλύτερο) μέρος, ο Δ. Μπελαντής κριτικάρει τον Τρότσκι και τον τροτσικισμό για «πολιτική αδυναμία/απροθυμία συγκρότησης της εθνικής αντιηγεμονίας, του κοινωνικού Ενιαίου Μετώπου, του ιστορικού μπλοκ των λαϊκών τάξεων». Γράφει χαρακτηριστικά: «... η προσέγγιση του Τρότσκι και πολύ χειρότερα των επιγόνων του είναι αυτή μιας εργατικής πολιτικής συγκρότησης χωρίς ηγεμονία, μιας εργατικής ταξικής μονομέρειας, που δεν επιτρέπει ουσιαστικά στην εργατική τάξη να παίξει τον καθοδηγητικό και ηγεμονικό ή αντιηγεμονικό ορθότερα ρόλο της στην καπιταλιστική κοινωνία και επί των συμμαχών της λοιπόν υποτελών τάξεων». Πρόκειται για το ζήτημα των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών, όπου ο Τρότσκι και ο τροτσικισμός κατηγορούνται, για νιοστή φορά, για «στενή αντίληψη», «εργατισμό», «σεχταρισμό» κ.λπ. Μάλιστα, ο Δ. Μπελαντής διαπράττει μια μεγάλη αυθαιρεσία,

αποδίδοντας στον Τρότσκι και στον τροτσκισμό την αντιμαρξιστική θέση ότι απέναντι στο προλεταριάτο οι υπόλοιπες τάξεις αποτελούν μια «ενιαία αντιδραστική μάζα», κάτι το οποίο δεν ισχυρίστηκαν ποτέ και ούτε έπραξαν ανάλογα.

Στο θεωρητικό και προγραμματικό επίπεδο, ο Δ. Μπελαντής παίρνει αρχικά τις έννοιες της «ηγεμονίας» και του «μπλοκ» από τον Γκράμσι, όπου είναι αμφιλεγόμενες και από τα αδύναμα σημεία του έργου του[18] – και γι' αυτό έχουν κατά καιρούς επιστρατευτεί για να στηρίξουν ρεφορμιστικά συμπεράσματα και πολιτικές, όπως θα δούμε ότι κάνει και ο Δ. Μπελαντής. Από 'κει και πέρα, οι υπόλοιπες κατηγορίες ενάντια στον Τρότσκι και τον τροτσκισμό είναι εντελώς αστήρικτες και αυθαίρετες, όπως μπορεί να φανεί από πληθώρα κειμένων, αναλύσεων κ.λπ. Έτσι π.χ. η διαβόητη «υποτίμηση της αγροτιάς», την οποία εντυπωσιακά αντιγράφει ο Δ. Μπελαντής από τον σταλινισμό, είναι νέτα σκέτα ένα απολίθωμα, ένα σταλινικό κατασκευάσμα. Ο Τρότσκι έχει αναφερθεί εκτενώς γι' αυτό το θέμα και έχει αντικρούσει εξαντλητικά τις σταλινικές κατηγορίες-μυθοπλασίες στη Διαρκή Επανάσταση, στην Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης κ.ά. Μετά από ένα απροκατάλυτο διάβασμα αυτών των κειμένων και μια στοιχειώδη εξοικείωση με την ιστορική πραγματικότητα, δεν θα έπρεπε να απομένει χώρος για τέτοιες παρανοήσεις σε μια ειλικρινή συζήτηση.

Ο Δ. Μπελαντής, όσο προχωράει το κείμενό του «Για τον τροτσκισμό παλιό και νέο», δείχνει ότι αγνοεί βασικά πράγματα γύρω από την εξέλιξη του μαρξισμού, τις θέσεις του Τρότσκι και του τροτσκιστικού κινήματος και απλά επαναλαμβάνει κάποια πράγματα που διάβασε σε κείμενα της σταλινικής σχολής ή που φαντάζεται ή... Αυτό συμβαίνει για ακόμη μια φορά όταν κατηγορεί το Τρότσκι και το κίνημά μας για «υποτίμηση της αγροτιάς», αλλά δυστυχώς γι' αυτόν η αλήθεια είναι ακριβώς αντίθετη. Με λίγα λόγια:

α) Η πολύ μεγάλη πλειοψηφία των μαρξιστών σε Ευρώπη και Ρωσία αποδέχονταν την ανάλυση του Μαρξ σχετικά με την αγροτιά (όπως την αναλύει στο Η 18η Μπρυμαίρ[19]), ότι είναι μια τάξη «διαιρεμένη και μικροαστική», άμορφη «σαν ένα σακί με πατάτες». Στο Μανιφέστο δεν υπάρχει κανένα αίτημα για τους αγρότες ούτε και γενικά ασχολείται με το θέμα της αγροτιάς.

β) Ο Τρότσκι μεγάλωσε μ' αυτή την παράδοση (όπως και ο Λένιν), αλλά και πάλι θα κάνει τη ρήξη και θα θεωρήσει την αγροτιά σαν αποκλειστικό στήριγμα του επαναστατικού προλεταριάτου για τη Διαρκή Επανάσταση και το σοσιαλισμό. Αν κανένας δεν έχει διάφορες εμμονές ή δεν αγνοεί βασικά πράγματα, μπορεί να καταλάβει ότι ένας πυλώνας της θεωρίας της Διαρκούς Επανάστασης –τουλάχιστο για τις καθυστερημένες χώρες– είναι η αγροτιά κ.λπ.

γ) Ο Λένιν και αυτός είδε τον ρόλο της αγροτιάς μετά το 1903 και αυτό φαίνεται από την προγραμματική φόρμουλα «Δημοκρατική Δικτατορία των Εργατών και Αγροτών», αλλά μέσα στο αστικοδημοκρατικό πλαίσιο όπως σημειώσαμε παραπάνω.

δ) Η 3η Διεθνής[20] θα ασχοληθεί με τον ρόλο της αγροτιάς στην επανάσταση στην γραμμή όπου τον καθόρισε ο Τρότσκι, έχοντας και την εμπειρία της Οκτωβριανής Επανάστασης.

ε) Αργότερα ο Τρότσκι θα επεξεργαστεί το θέμα ακόμη περισσότερο (έχοντας και την εμπειρία της Κινέζικης Επανάστασης 1925-1927 και γενικά των χωρών της Ανατολής[21]) και αυτό αποτυπώνεται στο Μεταβατικό Πρόγραμμα (υπάρχουν τρία ολόκληρα κεφάλαια: Η Συμμαχία των Εργατών και των Χωρικών, Κυβέρνηση Εργατών-Χωρικών, Οι Καθυστερημένες Χώρες και το Πρόγραμμα Μεταβατικών Διεκδικήσεων[22]).

στ) Σε ένα από τα τελευταία κείμενά του Τρείς προσεγγίσεις της Ρώσικης Επανάστασης» (1939),[23] ο Τρότσκι γράφει: «Ο μαρξισμός δεν απέδωσε ποτέ έναν χαρακτήρα απόλυτο και αμετάβλητο στη αντίληψή του για την αγροτιά ως τάξη μη σοσιαλιστική».

ζ) Ο Παντελής Πουλιόπουλος σε όλα τα έργα του αναφέρεται στο ρόλο της αγροτιάς σύμφωνα με όσα

εκτέθηκαν παραπάνω και για την Κυβέρνηση Εργατών-Αγροτών. Η κυβέρνηση Εργατών-Αγροτών ήταν το προγραμματικό σύνθημα του ΚΔΚΕ (Κομμουνιστικό Διεθνιστικό Κόμμα Ελλάδας, ελλ. τμήμα της 4ης Διεθνούς) και συνήθως και των άλλων τροτσκιστικών ρευμάτων, μέχρι τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης οπότε και άλλαξε/αντικαταστάθηκε (Κυβέρνηση των Εργαζομένων), λόγω των αλλαγών που είχαν συντελεστεί στην ελληνική κοινωνία.

η) Οι 4η Διεθνής μετά τον Β΄Π.Π θα «χωρίσει» και θα «ενώσει» διαλεκτικά το πρόγραμμα της σε τρεις τομείς:

- 1.** Η επαναστατική διαδικασία στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες.
- 2.** Στις καθυστερημένες ή αποικιακές χώρες (σύμφωνα με την ορολογία της εποχής).
- 3.** Στις χώρες του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» (Πολιτική Επανάσταση). Αυτό ο «χωρισμός» και η διαλεκτική ενότητα σκόπευε να κάνει την πάλη πιο αποτελεσματική σ' αυτές τις περιοχές, με τα ιδιαίτερα και ξεχωριστά προβλήματα.

Τέλος, αυτά που λέει ο Δ. Μπελαντής για «πολιτική αδυναμία/απροθυμία συγκρότησης της εθνικής αντιηγεμονίας, του κοινωνικού Ενιαίου Μετώπου, του ιστορικού μπλοκ των λαϊκών τάξεων», είναι μια σκέτη αφηρημένη συνθηματολογία (την επαναλαμβάνει πολλές φορές στο κείμενό του), όπου και που θυμάται και προσθέτει και κανένα ταξικό «πρόσημο», αλλά πουθενά δεν λέει πως θα πραγματοποιηθεί, δηλαδή με ποια πολιτική και τακτική. Οι επαναστάτες μαρξιστές έχουν το Μεταβατικό Πρόγραμμα και την τακτική του Ενιαίου Εργατικού Μετώπου για την ενοποίηση κατ' αρχήν της εργατικής τάξης, για τις κοινωνικές και πολιτικές συμμαχίες, για την ηγεμονία της εργατικής τάξης, για τη μεταβατική πορεία προς την εργατική δημοκρατία και το σοσιαλισμό. Ας αφήσει ο Δ. Μπελαντής τα περί «εργατισμού», όταν βρίσκεται σε αμηχανία – και ας ξεκαθαρίσει κάποτε τι θέλει να πει πίσω από βαρύγδουπες εκφράσεις. Παρακάτω θα επανέλθουμε, για να δείξουμε ότι όλα αυτά οφείλονται στην άγνοια του Δ. Μπελαντή, στη φαντασία του ή στις αντιμαρξιστικές εμμονές του. Και μια ερώτηση: μήπως μπορεί να μας εξηγήσει τι σημαίνει ο όρος «υποτελείς τάξεις» και τι σημαίνει προγραμματικά και πρακτικά η συμμαχία μαζί τους;

Επίσης, ο Δ. Μπελαντής θέτει παράλληλα το ζήτημα-κατηγορία «της πλήρους και καθολικής ρήξης του τροτσκιστικού διεθνισμού με την πατρίδα και το έθνος», ιδίως του «ταυτοτικού αντιεθνικισμού» του σύγχρονου τροτσκισμού και «σε χώρες ιδίως με σημαντικά ζητήματα υποβάθμισης, εθνικής υποτέλειας και σύγκρουσης με τον ιμπεριαλισμό», όπου απαιτείται «συνάρθρωση του σοσιαλιστικού αιτήματος με ζητήματα δημοκρατίας, κοινωνικής βελτίωσης και εθνικής αντιιμπεριαλιστικής δράσης» και ακόμα «μιας σοσιαλιστικής πατρίδας». Παραμένοντας στο θεωρητικό και προγραμματικό επίπεδο: αν ο Δ. Μπελαντής θέλει εδώ να πει ότι ο τροτσκισμός είναι οργανικά και «ταυτοτικά» εχθρικός σε κάθε αστικό εθνικισμό (εκτός των περιπτώσεων που αφορούσαν και αφορούν την υποστήριξη του δικαιώματος της εθνικής ανεξαρτησίας στις αποικιακές και μισοαποικιακές χώρες), ότι είναι το ρεύμα εκείνο που συνέχισε και συνεχίζει την παράδοση του επαναστατικού διεθνισμού, τότε έχει δίκιο. Επίσης, ο Τρότσκι πάντα ακολουθούσε τη διάκριση του Μαρξ και του Λένιν ανάμεσα στον «εθνικισμό των καταπιεστών» και τον «εθνικισμό των καταπιεσμένων», ειδικά για τις αποικίες.^[24] Τέλος, στη Διάρκη Επανάσταση, στην Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης, στο Μεταβατικό Πρόγραμμα και σε πληθώρα άλλων κειμένων (π.χ. για τη δεύτερη Κινέζικη Επανάσταση του 1925-1927), ο Δ. Μπελαντής θα βρει τη διαλεκτική «συνάρθρωση» που τον στοιχειώνει, ένα σύνολο αιτημάτων και μεθόδων πάλης ειδικά για τις εξαρτημένες και καθυστερημένες χώρες. Άδικα λοιπόν ξιφουλκεί.

Αλλά, και πάλι, το «ζουμί» αυτής της συζήτησης είναι αλλού. Η άποψη του Δ. Μπελαντή (και εδώ δεν είναι καθόλου μόνος του στην Αριστερά) οδηγεί σ' ένα πολύ συγκεκριμένο αποτέλεσμα, είτε το παραδέχεται είτε υπεκφεύγει διαμέσου αντιτροτσκιστικών παρακάμψεων. Η διαρκής επίκληση μιας αφηρημένης «συνάρθρωσης του εθνικού με το ταξικό» (ή και με... «πρόσημο», όπως είναι μια φρασεολογία του

συρμού) ακριβώς επιχειρείται να ορθωθεί ενάντια στον πυρήνα, στα πρωταρχικά στοιχεία του επαναστατικού μαρξιστικού/κομμουνιστικού προγράμματος, στον καταρχήν και θεμελιακά ταξικό χαρακτήρα της πάλης (και της αντιιμπεριαλιστικής, της αντιιμνημονιακής κ.λπ.), στον καταρχήν και θεμελιακά αδιαπραγμάτευτο διεθνισμό του εργατικού κινήματος – πάντα στο όνομα της αποφυγής του «σεχταρισμού» (ή του λεγόμενου σήμερα «στείρου αντικαπιταλισμού») και των διαφόρων «ενδιάμεσων» στόχων, «μετώπων», «σταδίων» κ.λπ., που οδηγούν, μεταξύ άλλων, σε υποταγή τελικά και στον αστικό εθνικισμό. Αυτή είναι η ιστορική εμπειρία των εγκληματικών σταλινικών Λαϊκών Μετώπων, «μπλοκ των τεσσάρων τάξεων», «αντιφασιστικών μετώπων», αργότερα της «εθνικής δημοκρατικής αλλαγής», του «δημοκρατικού δρόμου προς το σοσιαλισμό» κ.λπ. – και ακόμα, προσφάτως, των συμμαχιών τύπου ΣΥΡΙΖΑ, με την γνωστή άθλια κατάληξη.

-

Στο πολιτικό επίπεδο, τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί ο Δ. Μπελαντής, πέραν του ότι είναι ατυχή, τα παρουσιάζει μονομερώς ή στρεβλά και οδηγείται σε ρεφορμιστικά συμπεράσματα.

Συγκεκριμένα:

α) Για τη Γερμανία του Μεσοπολέμου και την πάλη ενάντια στον φασισμό.[25] Αποδίδει στον Τρότσκι (αν και «δέχεται» την ανάλυση και την τακτική του Ενιαίου Μετώπου απ' αυτόν ως «ορθή βάση», θα δούμε όμως αμέσως ότι δεν κατανόησε αυτή ακριβώς τη βάση) το ότι δεν ασχολήθηκε με το πρόβλημα της συγκρότησης ενός «μπλοκ» πέρα από «ζητήματα που υπερβαίνουν την κοινωνική και πολιτική ενότητα της εργατικής τάξης και μάλιστα του στενού πυρήνα της» (διάφορες κατηγορίες χωρικών, υπαλλήλων κ.λπ.). Δηλαδή κατηγορεί τον Τρότσκι ακριβώς γι' αυτό που ήταν η πρώτη αρετή της προσέγγισης και της μεθόδου του, από μαρξιστική σκοπιά: για το ότι έθεσε στο επίκεντρο της ανάλυσής του ακριβώς τις κύριες –και όχι τις δευτερεύουσες– κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις (προλεταριάτο, ιδιαίτερα το βιομηχανικό στη Γερμανία – Σοσιαλδημοκρατία και ΚΚ Γερμανίας), που με την ενότητά τους στη βάση μιας σωστής πολιτικής (και με τον κατάλληλο ρόλο της κομμουνιστικής πρωτοπορίας/ηγείας) θα μπορούσαν να τσακίσουν το φασισμό. Ο ισχυρισμός του Δ. Μπελαντή πρακτικά ισοδυναμεί με την εξής άποψη: ότι η τραγική παράλυση του γερμανικού εργατικού κινήματος απέναντι στον φασισμό (που αυτή προσπαθούσε με τις προειδοποιήσεις και κατευθύνσεις του να αντιμετωπίσει ο Τρότσκι) θα μπορούσε με κάποιο μαγικό τρόπο να «αναπληρωθεί» από τα ευρύτερα λαϊκά ή μικροαστικά στρώματα. Αυτή η αντίληψη των συμμαχιών, διαλυτική και καταστροφική για το εργατικό κίνημα, είναι ακριβώς στη βάση των Λαϊκών Μετώπων, που θα επικρατήσουν από τον σταλινισμό λίγο αργότερα (και τα οποία ο Δ. Μπελαντής κατά τα άλλα ισχυρίζεται ότι απορρίπτει).

Η επιχειρηματολογία του Δ. Μπελαντή έχει εδώ μια καταφανή ομοιότητα με τα κατασκευάσματα των σταλινικών του ΚΚΕ στην 6η Ολομέλεια του 1934 για «φεουδαρχικά κατάλοιπα», «φτωχομεσαίους αγρότες», «ολοκλήρωση της αστικοδημοκρατικής επανάστασης» κ.λπ. Αν επιχειρούσε να διατυπώσει καθαρά την άποψή του, υπέρ ποιας ακριβώς πολιτικής συμμαχιών είναι, χωρίς διαρκή «ναι μεν αλλά», («υποτελείς τάξεις» κ.λπ.) ανάμεσα στον τροτσκισμό και τον σταλινισμό, θα του ήταν ίσως πιο σαφές ποιες αντιφάσεις ή αντιμαρξιστικές απόψεις γεννάει η εμμονή του να χρησιμοποιεί το «μπλοκ» κ.λπ. ενάντια στον τροτσκισμό.

Εξυπακούεται ότι μια σωστή πολιτική και ηγεσία στο στρατόπεδο του γερμανικού εργατικού κινήματος θα έδινε ταυτόχρονα δυνατότητες να κερδηθούν με το μέρος του πλατύτερα στρώματα (που η σημασία τους στη βιομηχανοποιημένη Γερμανία είναι πολύ συζητήσιμη και πάντως όχι η καθοριστική). Αλλά με τη διαίρεση και αδυναμία που εμφάνιζε το γερμανικό εργατικό κίνημα στα χέρια των σοσιαλδημοκρατών και σταλινικών, πρόκειται για εντελώς θεωρητική συζήτηση, αν όχι για στείρους, πρωθύτερους ακαδημαϊσμούς του Δ. Μπελαντή – για τους οποίους ο Τρότσκι και η Αντιπολίτευση (μπολσεβίκοι-λενινιστές), αντιμέτωποι με τον φασιστικό κίνδυνο, δεν είχαν ασφαλώς την πολυτέλεια.

β) Για την επανάσταση στις καθυστερημένες χώρες (Κίνα, Γιουγκοσλαβία, Βιετνάμ κ.ά.).[26] Ο Δ. Μπελαντής ψέγει τον τροτσκισμό για την «πλήρη υποβάθμισή» του σ' αυτές τις χώρες και ανακαλύπτει την αιτία στην αδυναμία του να οδηγήσει στον «σχηματισμό ενός εθνικού ιστορικού μπλοκ των τάξεων, με ρητή αναφορά στην σχέση ταξικού και πατριωτικού». Το θέμα είναι τεράστιο – εντελώς επιγραμματικά:

1. Η επέκταση της παγκόσμιας επανάστασης στις καθυστερημένες και εξαρτημένες χώρες ήταν μια ακόμα απόδειξη της ορθότητας της θεωρίας της Διαρκούς Επανάστασης. Η δυνατότητά της είχε προβλεφθεί από τον Τρότσκι και μπορεί να την δει όποιος ενδιαφέρεται ειλικρινά ακόμη και στη μικρή μπροσούρα του Μεταβατικού Προγράμματος.

2. Για τα λάθη των τροτσκιστών σ' αυτές τις χώρες υπάρχει σχετική κριτική και αυτοκριτική (π.χ. στην Κίνα). Σε κάθε περίπτωση, πάντως, το καταθλιπτικό βάρος και η καταστολή του σταλινισμού ήταν ο καθοριστικός παράγοντας. Αυτό φαίνεται π.χ. από την περίπτωση του Βιετνάμ, όπου (δεν είναι ευρέως γνωστό, ο ίδιος ο Δ. Μπελαντής φαίνεται να το αγνοεί πλήρως) το τροτσκιστικό κίνημα είχε μια μαζική βάση και ενεργή συμμετοχή στον αντιιμπεριαλιστικό αγώνα, πριν κατασφαγεί απ' τους σταλινικούς.[27]

3. Η 4η Διεθνής, παρά την πολυπλοκότητα του φαινομένου της αποικιακής επανάστασης κατάφερε (μέσα και από εσωτερικούς αγώνες) σε γενικές γραμμές να την ερμηνεύσει σωστά και στάθηκε ενεργά στο πλάι της, με τη μέγιστη προλεταριακή, διεθνιστική ανιδιοτέλεια – π.χ. με τις μπριγάδες υπεράσπισης της γιουγκοσλαβικής επανάστασης (όταν ο σταλινισμός αλυχτούσε εναντίον της), με την υποδειγματική υπεράσπιση της αλγερίνικης,[28] κουβάνικης, βιετναμέζικης, νικαραγουανής επανάστασης κ.ά. Ο πρωτοπόρος ρόλος της 4ης Διεθνής σ' αυτή την υπεράσπιση της αποικιακής επανάστασης είναι πασίγνωστος και δεν σηκώνει αμφισβητήσεις.[29] Ας σημειώσουμε ότι την ίδια περίοδο πολλοί ιδεολογικοί και κομματικοί προπάτορες του Δ. Μπελαντή στην Ευρώπη (σταλινικοί και ευρωκομμουνιστές) περί άλλων τύρβαζαν, στοιχιζόμενοι μάλιστα με τη «δική τους» ιμπεριαλιστική μπουρζουαζία και βομβάρδιζαν τον αλγερίνικο λαό. 4. Στο εσωτερικό των καθυστερημένων/εξαρτημένων χωρών, η «εξαφάνιση» του τροτσκισμού δεν είναι καθόλου τόσο απλή και δεδομένη, όπως βολεύει τον Δ. Μπελαντή. Απλά αγνοεί αρκετές περιπτώσεις, π.χ. στη Λατινική και Κεντρική Αμερική, Ασία και Αφρική, όπου η 4η Διεθνής είχε σημαντικές δυνάμεις και έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην οργάνωση της εργατικής και αγροτικής τάξης και στα κινήματα (π.χ. Περού (με τον περίφημο αγροτικό ηγέτη Ούγκο Μπλάνκο), Βολιβία, Βραζιλία, Μεξικό, Αργεντινή, Σρι Λάνκα, Πακιστάν κ.λπ.) – και βέβαια όχι επειδή έβλεπε τους αγρότες και τα φτωχά λαϊκά στρώματα ως... «ενιαία αντιδραστική μάζα»! Σε δυο μάλιστα χώρες, στη Βολιβία (1952-1971) και τη Σρι Λάνκα (1964) ηγήθηκε των επαναστάσεων και τα τμήματα της εκεί έφτασαν πολύ κοντά στην κατάκτηση της εξουσίας.

Η άγνοια του Δ. Μπελαντή για το θέμα της επανάστασης στις υπανάπτυκτες και καθυστερημένες, χώρες, για το τι υποστήριξε ο Τρότσκι και η 4η Διεθνής, είναι παροιμιώδης. Επαναλαμβάνει πράγματα που δεν έχουν καμιά σχέση με τον Μαρξισμό, κάτι λέει για «ιστορικό εθνικό μπλοκ», για «ταξικό πρόσημο», «αριστερούς κομμουνιστές» και «πατριωτισμό» – και όλο αυτό το αμάλγαμα λέξεων εν σειρά, χωρίς καμιά σύνδεση μεταξύ τους, το σερβίρει σαν στρατηγική της επανάστασης στις καθυστερημένες, υπανάπτυκτες ή και αποικιακές χώρες. Αλίμονο!

Το θέμα είναι πολύ μεγάλο, αλλά αρκούν εδώ λίγα λόγια για να κατανοηθεί (όπως και ο εμπλουτισμός του μαρξισμού από τον Τρότσκι και την 4η Διεθνή):

1. Ο Τρότσκι είναι σχεδόν ο μόνος από τους κλασικούς του μαρξισμού που ασχολήθηκε με την στρατηγική της επανάστασης στις περιφερειακές ή υπανάπτυκτες χώρες. Υπόβαθρο γι' αυτό ήταν αναμφίβολα ο νόμος της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης, τον οποίο διαρκώς από το 1905 ανέπτυξε και που (όπως

είπαμε και παραπάνω) υπάρχει πλήρως διατυπωμένος στην Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης. Αυτός ο νόμος επέτρεψε στον Τρότσκι να ξεπεράσει την εξελικτική (όχι να την κατάργησει σαν τους αναρχικούς ή να μείνει μόνο σ' αυτή την όψη της πραγματικότητας σαν τους ρεφορμιστές/σταλινικούς), γραμμική και φορμαλιστική αντίληψη της Ιστορίας. Σε αντίθεση με αυτές οι αντιδιαλεκτικές απόψεις, που αντιμετώπιζαν (και αντιμετωπίζουν) την ιστορία ως μια αυστηρή διαδοχή προκαθορισμένων σταδίων (φεουδαρχία, καπιταλισμός, αστική δημοκρατία κ.λπ.), σε αντίθεση με την κατάργηση της ιστορικής εξέλιξης απ' τους αναρχικούς, επεξεργάστηκε μια διαλεκτική ερμηνεία του ιστορικού γίνεσθαι, όπου η ανισότητα του ρυθμού ανάπτυξης στις καθυστερημένες χώρες, συνδυάζεται με τα αναγκαστικά άλματα στην ανάπτυξη, ένα μείγμα των αρχαϊκών και των πιο σύγχρονων μορφών σ' όλα τα επίπεδα από την παραγωγή μέχρι την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τη συνείδηση κ.λπ.

2. Από αυτή την ανάλυση ο Τρότσκι έβγαλε πολύ σημαντικά πολιτικά και στρατηγικά συμπεράσματα. Η συγχώνευση/συνάθροιση των πιο προχωρημένων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών με τις πιο καθυστερημένες, είναι η θεμελιώδης βάση συγχώνευσης, ενοποίησης ή συνδυασμού των δημοκρατικών με τα σοσιαλιστικά καθήκοντα σε μια διαρκή επανάσταση. Μόνο έτσι θα μπορούσε να προχωρήσει η επανάσταση στις καθυστερημένες χώρες και ακόμη να βρουν λύση και τα αστικοδημοκρατικά ζητήματα, γιατί διαφορετικά η διαιώνισή τους σύμφωνα με το νόμο της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης και όπως αποδείχτηκε από την ιστορία είναι βέβαιη.[30]

3. Η παραπέρα επεξεργασία του νόμου της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης και της Διαρκούς Επανάστασης και τα πολιτικά και στρατηγικά συμπεράσματά του ήταν αποτέλεσμα των μελετών του, των πολιτικών/πολεμικών συγκρούσεων της δεκαετίας του 1920 αλλά και των εμπειριών του από τη Ρώσικη Επανάσταση, τις άλλες επαναστάσεις, κυρίως την κινέζικη επανάσταση του 1925-1927, τη συμπεριφορά των πολιτικών δυνάμεων, των κοινωνικών τάξεων και βέβαια της αγροτιάς, όπως είπαμε και παραπάνω. Η κινέζικη επανάσταση 1925-1927, την οποία παρακολούθησε από πολύ κοντά (λόγω και της σύγκρουσής του με τη σταλινική ηγεσία), και η έκρηξη της πάλης των τάξεων στην αχανή χώρα, θα δώσει το βιβλίο Η Διαρκής Επανάσταση (1928), όπου για πρώτη φορά (και για τη μαρξιστική θεωρία[31]) παρουσίασε τις θέσεις του για τη δυναμική της κοινωνικής επανάστασης στις αποικιακές, μισοαποικιακές ή και καθυστερημένες χώρες με τρόπο συστηματικό, συνεκτικό και με καθολική/παγκόσμια ισχύ.

4. Η άποψη του Τρότσκι για την Κίνα (και γενικά τις καθυστερημένες χώρες) ήταν ότι μόνο το προλεταριάτο σε συμμαχία με την αγροτιά θα μπορούσε να πραγματοποιήσει το δημοκρατικό, αγροτικό και εθνικό πρόγραμμα σε μια πορεία διαρκούς (αδιάκοπης) διαδικασίας «μετεξέλιξης» της δημοκρατικής επανάστασης σε σοσιαλιστική. Σε αντίθεση, η σταλινοποιημένη Κομιντέρν επέβαλε στο κινέζικο ΚΚ το δόγμα της αστικοδημοκρατικής επανάστασης (όπως και σε όλες τις χώρες, και στη δική μας) ως ξεχωριστό ιστορικό στάδιο και τη συμμαχία με την «εθνική αστική τάξη», την οποία εκπροσωπούσε το κόμμα Κουόμιντανγκ του Τσανγκ Κάι Τσεκ, στο οποίο έπρεπε να προσχωρήσουν οι κινέζοι κομμουνιστές!

5. Βέβαια, όπως όλοι οι κλασικοί του μαρξισμού, ο Τρότσκι πίστευε ότι ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο σε παγκόσμια κλίμακα, ότι μια επανάσταση σε μια περιφερειακή χώρα δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει τη μετάβαση προς το σοσιαλισμό και ότι είναι αδύνατο να οικοδομηθεί μια πραγματική σοσιαλιστική κοινωνία στο εσωτερικό των εθνικών συνόρων μιας μόνο χώρας. Αυτή η πεποίθησή του επιβεβαιώθηκε από τις καρικατούρες του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» (τα 9/10 του σοσιαλισμού είχαν πραγματοποιηθεί στη Ρωσία το 1935-1936, ισχυρίζονταν οι σταλινικοί) και αργότερα με την κατάρρευση του.[32]

6. Η 4η Διεθνής όχι μόνο εφάρμοσε πιστά τη θεωρία και τη λογική της Διαρκούς Επανάστασης αλλά και την προχώρησε ακόμη περισσότερο. Μπορεί ο Δ. Μπελαντής να το αγνοεί, ωστόσο υπάρχει ένα τεράστιο έργο από άρθρα, μελέτες, αποφάσεις και βιβλία από μια σειρά τεταρτοδιεθνιστές, που ασχολούνται με τα προβλήματα των κοινωνιών και της επανάστασης στις καθυστερημένες χώρες. Ενδεικτικά μόνο αναφέρουμε τους: Ερνέστ Μαντέλ, Λίβιο Μαϊτάν, Πιέρ Σαλαμά, Ζακ Βαγιέ, Πιέρ Ρουσέ, Κλαούντιο Κατζ,

Γκιγιέρμο Λόρα, Αδόλφο Τζίλι κ.λπ., ασφαλώς και ο Παντελής Πουλιόπουλος, έστω και αν είναι πριν το Β΄ΠΠ.

Έχει γίνει πολλές φορές το λάθος (ο Δ. Μπελαντής το επαναλαμβάνει και το πολλαπλασιάζει) η εμπειρία των επαναστάσεων στις καθυστερημένες/εξαρτημένες χώρες να αντιπαρατίθεται μηχανικά στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές/ιμπεριαλιστικές χώρες. Η 4η Διεθνής είχε αναγνωρίσει τη διαλεκτική ενότητα ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο τομείς της παγκόσμιας επανάστασης – αλλά εδώ τα πράγματα δεν είναι καθόλου τόσο μονοκόμματα, όσο θέλει ο Δ. Μπελαντής και οι διάφοροι ρεφορμιστές και κεντριστές. Το γεγονός ότι μεταπολεμικά η σοσιαλιστική επανάσταση νίκησε μόνο σε καθυστερημένες/εξαρτημένες χώρες υπήρξε βέβαια μια μεγάλη πρόοδος της παγκόσμιας επανάστασης, αλλά είχε και αντικειμενικά όρια, καθώς δεν υπήρξε κάποια νίκη στις καπιταλιστικές/ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις. Το ίδιο ισχύει για τους «αριστερούς κομμουνιστές», όπως χαρακτηρίζει ο Δ. Μπελαντής τις ηγεσίες των ΚΚ σ' αυτές τις χώρες (Γιουγκοσλαβία, Κίνα, Βιετνάμ – η Κούβα δεν εντάσσεται σ' αυτό το σχήμα). Πράγματι, πρόκειται για ηγεσίες προερχόμενες από τον σταλινισμό, που έσπασαν στην πράξη απ' αυτόν στο ζήτημα της κατάληψης της εξουσίας (και αυτή είναι η μεγάλη προσφορά τους, την οποία αναγνώρισε η 4η Διεθνής). Αλλά αυτή η ρήξη είχε επίσης πάρα πολλά όρια και όχι μόνο δεν ολοκληρώθηκε σε επίπεδο θεωρίας και προγράμματος, αλλά αντίθετα διαμόρφωσε θεωρίες και συμμαχίες (ειδικά στην περίπτωση της Κίνας και του μαοϊσμού) αντεπαναστατικές και αντιμαρξιστικές (θεωρία των τριών κόσμων, κυριότερος εχθρός ο σοσιαλιμπεριαλισμός, συμμαχίες με αστικά και αντιδραστικά κόμματα, χαρακτηρισμός των ΚΚ σαν σοσιαλφασιστικά κόμματα, συμμαχίες με τον ιμπεριαλισμό και ιδιαίτερα με τον αμερικάνικο). Με αυτά δεν μπορούσαν βέβαια να λύσουν το πρόβλημα μιας διεθνούς επαναστατικής ηγεσίας, της κυριαρχίας των σταλινικών και ευρωκομμουνιστών στα ΚΚ της Δύσης, παρά μόνο να το χειροτερεύσουν, όπως και έγινε. Έτσι π.χ. οι ανεπάρκειες και τα σταλινικά σχήματα του μαοϊσμού έπαιξαν τον αρνητικό ρόλο τους στη συντριπτική ήττα και σφαγή του ΚΚ της Ινδονησίας, εμφανίστηκαν δυσφημιστικές και εγκληματικές για τον σοσιαλισμό πολεμικές συγκρούσεις ανάμεσα σ' αυτές τις χώρες (π.χ. Κίνα-Βιετνάμ) κ.ά. Η μετέπειτα εξέλιξη σ' αυτές τις χώρες, ειδικά η θεαματική καπιταλιστική παλινόρθωση στην Κίνα, είναι μια ακόμα απόδειξη. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που ενδιαφέρει είναι το εξής: οι νίκες/πρόοδοι της αποικιακής επανάστασης δεν αρκούσαν από μόνες τους για να επιτευχθούν νίκες στις καπιταλιστικές/ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις. Πολύ χειρότερα και πιο επικίνδυνα γίνονται τα πράγματα όταν ο Δ. Μπελαντής αναζητά στις καθυστερημένες/εξαρτημένες χώρες (με την ιδιόμορφη ιστορία, κοινωνική δομή κ.λπ.) ένα «μοντέλο» επαναστάσεων και «αριστερών κομμουνιστών» για να μεταφυτεύσει το «μπλοκ» του στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές/ιμπεριαλιστικές χώρες και κυρίως για να χτυπήσει τον τροτσκισμό. Αυτό συνιστά, πολιτικά, έμμεση στοίχιση με τον σταλινισμό. Καλύτερα θα ήταν να αναρωτηθεί για τους λόγους της αδυναμίας της σοσιαλιστικής επανάστασης μέχρι τώρα στη «Δύση», πράγμα βέβαια που οδηγεί κατευθείαν (ως βασικό παράγοντα) στην προδοσία (μετά απ' αυτή της σοσιαλδημοκρατίας) των σταλινικών και ευρωκομμουνιστικών ΚΚ – αντί να αναζητά παντού, ως άλλοθι, φανταστικά λάθη και ανεπάρκειες του Τρότσκι, του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς, που πάλεψαν να δώσουν μια απάντηση σ' αυτό το ιστορικό πρόβλημα και όχι απλώς να το καταγράψουν.

-

Υ) Τα λάθη και ο έρπων σταλινισμός του Δ. Μπελαντή ξεσπάνε κραυγαλέα όταν αναφέρεται στο Δεκέμβρη του 1944 και τον Εμφύλιο Πόλεμο του 1946-1949 στην Ελλάδα.[33] Μιλάει για διάφορα (λάθη, καθυστερήσεις, μακρές ταλαντεύσεις του Ζαχαριάδη, τακτικούς παραλογισμούς της ηγεσίας το Δεκέμβρη κ.λπ.), αλλά όχι για το κύριο και το πρωταρχικό, γι' «αυτό ακριβώς που πρέπει να ειπωθεί»: ότι η ήττα της ελληνικής επανάστασης του 1941-1949 (παρά τον ηρωισμό και τις θυσίες των μαζών), τα «λάθη» κ.λπ. έχουν τις ρίζες τους στον σταλινικό και γραφειοκρατικό εκφυλισμό του ΚΚΕ με την στρατηγική «ολοκλήρωσης της αστικοδημοκρατικής επανάστασης» της 6ης Ολομέλειας του 1934 και ό,τι την ακολούθησε.[34] Αυτή είναι μια πολιτική εξήγηση – και όχι ο άκρατος υποκειμενισμός των «λαθών» κ.λπ. που με ακατανόητο τρόπο φαίνεται να ξεπήδησαν εκεί που δεν τα περίμενε κανείς ή που, με

λίγη ίσως τύχη, τα πράγματα θα μπορούσαν να έχουν πάει αλλιώς! Ο Δ. Μπελαντής κατηγορεί τον τροτσκισμό για αδυναμία σύνδεσης της στρατηγικής με την τακτική – αλλά στην περίπτωση της Ελλάδας, τα ξεχνάει όλα και η στρατηγική του σταλινικού ΚΚΕ δεν είχε φαίνεται καμία σχέση με την ήττα. Αυτή είναι η κρυφή γοητεία του σταλινισμού, στην οποία υποκύπτει, φτάνοντας μάλιστα να εξαίρει τον Ζαχαριάδη ως αυτόν που ηγήθηκε της «ρήξης» και να τον τοποθετεί έτσι «πάνω» από τον Παντελή Πουλιόπουλο. Και με τον αστυφύλακα και με το χωροφύλακα ο Δ. Μπελαντής: καλό και το «θύμα» (ο Πουλιόπουλος, οι τροτσκιστές κ.λπ.), που απέναντι στον σταλινισμό ανέλυε, προειδοποιούσε, πάλευε για μια επαναστατική μαρξιστική ηγεσία – αλλά ακόμα καλύτερος ο «θύτης»,^[35] που με τον σταλινισμό, με μια τυχοδιωκτική πολιτική προετοίμασε και ολοκλήρωσε το χαντάκωμα, την προδοσία της ελληνικής επανάστασης!

Ούτε η αναφορά στον Άρη Βελουχιώτη (λόγος της Λαμίας^[36] κ.λπ.) σώζει το επιχείρημα του Δ. Μπελαντή. Το ερώτημα δεν είναι ακαδημαϊκό, δηλαδή «αν ο Βελουχιώτης θα μπορούσε... και τότε...» κ.ο.κ. Είναι πραγματικό: γιατί δεν το έκανε ή γιατί δεν τα κατάφερε ή τι τον εμπόδισε; Ο Δ. Μπελαντής θέτει στους τροτσκιστές το ερώτημα γιατί «απέτυχαν» – εμείς, απ' τη μεριά μας, δεχόμαστε την ερώτηση (στο βαθμό που είναι ειλικρινής), δίνουμε την απάντησή μας βασιζόμενοι σε εξηγήσεις θεωρητικές, πολιτικές και ιστορικές, χωρίς να καταφεύγουμε σε «αν ο Τρότσκι θα μπορούσε... τότε...» και άλλα τέτοια τσαλίμια. Όταν όμως η συζήτηση φτάνει στο ελληνικό «δια ταύτα», τότε για τον Δ. Μπελαντή όλα τα σκεπάζει το «αν... τότε...»! Πέρα απ' τα «αν», υπάρχει η ιστορική εμπειρία και ετυμηγορία, όσο κι αν δεν του αρέσει: αυτό που κυριάρχησε πάνω στην α' ή β' διορατικότητα, επαναστατική διάθεση κ.λπ. του Βελουχιώτη (η φύση και τα όριά τους είναι μια άλλη συζήτηση) ήταν η στρατηγική γραμμή του και ο γραφειοκρατικός εκφυλισμός του σταλινικού ΚΚΕ – και απέναντι σ' αυτά η δική του αδυναμία (και κατάληξη) υπήρξε κραυγαλέα και τραγική. Με τον τρόπο της, δικαιώνει και αυτή –αρνητικά– τις αναλύσεις, προειδοποιήσεις κ.λπ. του Παντελή Πουλιόπουλου και των τροτσκιστών για το που οδηγούσε ο σταλινισμός. Το γεγονός ότι σε άλλες περιπτώσεις μπόρεσε το σταλινικό εμπόδιο να ξεπεραστεί στην πράξη, δεν αλλάζει σε τίποτα την ουσία, ότι δηλαδή ήταν το κύριο εμπόδιο και ότι χρειαζόταν μια επαναστατική μαρξιστική ηγεσία με γερές ρίζες και συγκρότηση για να ξεπεραστεί. Τέλος, γιατί π.χ. ο Δ. Μπελαντής, με την ίδια λογική που χρησιμοποιεί στους αντιπάλους του (τον Τρότσκι και τον τροτσκισμό), δεν κριτικάρει π.χ. τον Βελουχιώτη ότι, ενώ είχε μια «γραμμή μαζών» και «ρήξης», δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τα όρια της επεξεργασίας μιας αποτελεσματικής τακτικής, με αποτέλεσμα να μείνει μόνος και να τσακιστεί; Ο εμπειρισμός και εκλεκτικισμός σε όλο του το μεγαλείο.

Συνοψίζοντας: ο τρόπος που θέτει το «μπλοκ», τη «συνάρθρωση» κ.λπ. ο Δ. Μπελαντής ενάντια στον τροτσκισμό, είναι το πρόσχημα για να φύγει από τον επαναστατικό μαρξισμό, να αρνηθεί την κεντρικότητα του ρόλου του προλεταριάτου, της πάλης για τη σοσιαλιστική επανάσταση. Ο ιστορικός απολογισμός μιας τέτοιας «πολιτικής συμμαχιών» είναι συγκεκριμένος. Έτσι χρησιμοποιήθηκε από τον σταλινισμό και τον ευρωκομμουνισμό, για τη διάλυση του προλεταριάτου και της κομμουνιστικής πρωτοπορίας. Το πρόβλημα των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών ασφαλώς είναι ζωτικό, έχει εμπλουτιστεί από την ιστορική εμπειρία, αλλά υποτάσσεται στο πρόβλημα της ενότητας/ενοποίησης του προλεταριάτου μέσα στους αγώνες και κάτω από μια επαναστατική μαρξιστική ηγεσία (ειδικά με τη σημερινή κοινωνική δομή στις περισσότερες χώρες). Η άρνηση του Δ. Μπελαντή να το αναγνωρίσει ρητά και κατηγορηματικά συνιστά ρεφορμισμό, όπως άλλωστε τον εφάρμοσε και στην πράξη μέχρι πρόσφατα ως ηγετικό στέλεχος του ΣΥΡΙΖΑ. Είναι καιρός ο Δ. Μπελαντής και άλλοι αγωνιστές με τις ίδιες περίπου απόψεις να αναρωτηθούν: μήπως η αιτία όλων των δεινών του εργατικού κινήματος βρίσκεται στη άναρχη πολιτική και στρατηγική τους, στα σχήματα «κοινωνικό Ενιαίο Μέτωπο», «ιστορικού μπλοκ των λαϊκών τάξεων» κ.λπ., που είναι μια καμουφλαρισμένη έκφραση των καταστροφικών Λαϊκών Μετώπων; Μήπως η κατάληξη του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού», των σταλινικών και το πρόγραμμα των ευρωκομμουνιστών κομμάτων οφείλεται ακριβώς σ' αυτές τις απόψεις και στην εγκατάλειψη των αρχών του επαναστατικού μαρξισμού;

Δ. Ο Δ. Μπελαντής για τον «σύγχρονο τροτσκισμό»

Στο 5ο και τελευταίο μέρος του κειμένου του, ο Δ. Μπελαντής περνάει επί τροχάδην τον «σύγχρονο τροτσκισμό».[37]

Σχετικά με τη γαλλική LCR (Επαναστατική Κομμουνιστική Λίγκα). Στην περίπτωση της LCR (ήταν το γαλλικό τμήμα της 4ης Διεθνούς μέχρι την αυτοδιάλυσή της), ο Δ. Μπελαντής κάνει αρκετά ευνοϊκά και σχετικά σωστά σχόλια, παρότι δεν εμβαθύνει ιδιαίτερα. Πράγματι, η LCR είχε μια μεγάλη συνεισφορά στην επαναστατική θεωρία, πολιτική και πρακτική, απ' την οποία σε μεγάλο βαθμό άντλησε και το σύνολο της ευρωπαϊκής επαναστατικής και άκρας αριστεράς.

Εκεί που κάνει λάθος ο Δ. Μπελαντής είναι στον χαρακτηρισμό της δημιουργίας και εξέλιξης της LCR ως «απόλυτα ιδιόμορφης», ώστε να μπορεί να την δέσει, ως εξαίρεση, με το γενικό σχήμα του για την «αποτυχία», τις «ανεπάρκειες» κ.λπ. του τροτσκισμού. Δεν μπορεί όμως μια τόσο σημαντική οργάνωση, που έζησε και έδρασε σχεδόν 40 χρόνια να είναι απλώς μια «ιδιομορφία». Ούτε ήταν απλώς το αποτέλεσμα μιας ρήξης με τον «παραδοσιακό τροτσκισμό» του PCI (Επαναστατικό Διεθνιστικό Κόμμα, το γαλλικό τμήμα της 4ης Διεθνούς μέχρι την ίδρυση της LCR). Δεν έχουμε το χώρο για μια πιο αναλυτική παρουσίαση. Αλλά, αν η 4η Διεθνής γενικά (η LCR δεν ήταν η μόνη σημαντική οργάνωσή της, σ' αυτό κάνει μεγάλο λάθος ο Δ. Μπελαντής) και ειδικά στη Γαλλία μπόρεσε να παρουσιάσει τόσο σημαντικά αποτελέσματα, αυτό πάλι θα πρέπει να αποδοθεί καταρχήν σε πολιτικούς λόγους, όχι στην άναρχη τυχαιότητα κάποιας «ιδιομορφίας». Δηλαδή **στις σωστές αναλύσεις της 4ης Διεθνούς μεταπολεμικά, στην ακλόνητη πίστη στις δυνάμεις του προλεταριάτου και προσήλωση στη σοσιαλιστική επανάσταση, στα επαναστατικά μαρξιστικά θεμέλια και προσανατολισμό της, στην ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό του μαρξισμού, στη συμμετοχή της από την πρώτη γραμμή ή και από ηγετική θέση σε όλους τους μεγάλους αγώνες, κινήματα, ακόμα εξεγέρσεις και επαναστάσεις.** Επίσης, οι πραγματικές ρήξεις με την προηγούμενη πορεία και ακόμα τις στρεβλώσεις του «παραδοσιακού τροτσκισμού» [δεν μπορούμε να δεχτούμε τον τεχνητό διαχωρισμό του Δ. Μπελαντή σε «παλιό» και «νέο» τροτσκισμό, γιατί κόβει την υπαρκτή ιστορική συνέχεια του ρεύματός μας μετά τον Τρότσκι, την οποία εξασφάλισε η 4η Διεθνής] έγινε **και** μέσα από τις γραμμές της 4ης Διεθνούς **και** με το νέο αίμα που έρευνε στις φλέβες της σοσιαλιστικής επανάστασης από την αποικιακή επανάσταση και το επαναστατικό κύμα του 1965-1975. Αν η 4η Διεθνής αποδείχτηκε ικανή -όπως εδώ αναγκάζεται να ομολογήσει έμμεσα ο Δ. Μπελαντής- για μια τέτοια ανάταση, **τι άλλο δείχνει αυτό πέρα από τη ζωτικότητα του ρεύματός μας;**

Το 2009 η LCR αυτοδιαλύθηκε για να συγκροτήσει το NPA (Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα). Συμφωνούμε με τον Δ. Μπελαντή όταν λέει ότι αυτό ήταν «αμφίβολο» και «μάλλον αυτοκαταστροφικό» -και έχουμε τοποθετηθεί πολύ πιο κατηγορηματικά πάνω σ' αυτό, όχι φωτογραφίζοντας την ιστορία από τα οπίσθια, αλλά όταν διαπράττονταν το έγκλημα. Δεν ήταν μια «μετεξέλιξη», αλλά μια κατάρρευση, που άφησε ένα μεγάλο κενό στην ευρωπαϊκή άκρα αριστερά, με βαρύτατες συνέπειες και τραγικά αποτελέσματα εντός και εκτός Γαλλίας. Η Ο.Κ.Δ.Ε. είχε προειδοποιήσει πολύ πριν και εκτεταμένα, όχι μόνο για τη Γαλλία αλλά και για τον εκφυλισμό συνολικά της Ενιαίας Γραμματείας της 4ης Διεθνούς και τις συνέπειές του.

Εδώ προκύπτουν και νέα ερωτήματα για τον Δ. Μπελαντή: είναι άσχετα η αυτοδιάλυση της LCR και ο εκφυλισμός της Ενιαίας Γραμματείας με την εξαιρετική αποδυνάμωση της επαναστατικής και άκρας αριστεράς στην Ευρώπη σήμερα; Και αν δεν είναι άσχετα (εμείς πιστεύουμε ότι έπαιξαν έναν καίριο ρόλο), δε δείχνει αυτό την ιστορική, θεωρητική/προγραμματική και πολιτική βαρύτητα που είχε το ρεύμα μας, το ρεύμα του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς για τη συνολική πορεία του παγκόσμιου εργατικού κινήματος; Θα πρέπει να σκεφτεί βαθύτερα αυτό το ερώτημα ο Δ. Μπελαντής και πολλοί άλλοι στην Αριστερά, που δεν φαίνεται να τους απασχολεί. Που δεν είχαν κανένα πρόβλημα όταν π.χ. μέσα στην

πορεία του εκφυλισμού της η ηγεσία της Ενιαίας Γραμματείας (και του NPA) χειροκροτούσε ή και χειροκροτεί τους ρεφορμιστές του παλιού ΣΥΡΙΖΑ, του Podemos (Ισπανία), του Μπλοκ της Αριστεράς (Πορτογαλία) κ.λπ. Που επίχαιραν όταν διέλυε επαναστατικές οργανώσεις και ρεύματα (Ιταλία, Πορτογαλία, Γαλλία, Βραζιλία κ.ά.) στο όνομα «πλατιών» πολιτικών και κομμάτων. **Που επικροτούσαν ενθουσιωδώς αυτές τις επιλογές, την εγκατάλειψη του τροτσκισμού, χωρίς να βλέπουν (τυφλωμένοι από τον διαχρονικό ανταγωνισμό τους απέναντι στον τροτσκισμό) ότι εξελισσόταν ένα βαρύ πλήγμα στον επαναστατικό μαρξισμό.**

Τέλος, ο Δ. Μπελαντής κριτικάρει αυτό που αποκαλεί «*παρούσα νεοεισοδιστική κατεύθυνση τάσεων του τροτσκισμού*», αναφερόμενος σε οργανώσεις που βρίσκονται ή βρίσκονταν μέσα στο ΣΥΡΙΖΑ, τη ΛΑΕ ή την ΑΝΤΑΡΣΥΑ (η συζήτηση θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλες χώρες). Το μόνο που μπορούμε να πούμε εδώ είναι ότι η έκθεση του Δ. Μπελαντή είναι μερική, αν όχι επιλεκτική, καθώς υπάρχουν τροτσκιστικές οργανώσεις που συστηματικά δεν συγκροτούν την πολιτική τους πάνω σ' αυτή τη «νεοεισοδιστική κατεύθυνση».

-

Ε. Η προσφορά του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς[38]

Μια εντελώς συνοπτική παρουσίαση της τεράστιας προσφοράς του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς στο παγκόσμιο εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα περιλαμβάνει τα εξής:

1. Η διατήρηση της ιστορικής συνέχειας του επαναστατικού μαρξισμού. Ο τροτσκισμός και η 4η Διεθνής ήταν αυτοί που διατήρησαν την ιστορική συνέχεια του επαναστατικού μαρξισμού μετά το 1923, παρά και ενάντια στη μεγάλη υποχώρηση του επαναστατικού κινήματος, τον εκφυλισμό της Οκτωβριανής Επανάστασης και της Κομμουνιστικής Διεθνούς, τον αισχρό και προδοτικό ρόλο του σταλινισμού, τη σύγχυση και απογοήτευση που προκλήθηκε απ' αυτό σε μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης και της πρωτοπορίας. Αρκεί να σκεφτεί κανείς για μια στιγμή, τι θα είχε γίνει αν δεν υπήρχε αυτό το τιτάνιο έργο, αν είχε σπάσει η ιστορική συνέχεια, αν δεν υπήρχε αρχικά το διεθνές μαρξιστικό κέντρο του τροτσκισμού και αργότερα της 4ης Διεθνούς, για να καταλάβει ποιες θα ήταν οι συνέπειες για το εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα. Πόσο μεγαλύτερα θα ήταν τα εμπόδια για τις επόμενες γενιές των επαναστατών να συνδέσουν το νήμα, να κατανοήσουν τις προηγούμενες επαναστατικές εμπειρίες, να γνωρίσουν το σύνολο της μαρξιστικής θεωρίας και το έργο των μαρξιστών (που ο σταλινισμός το είχε εξαφανίσει/απαγορεύσει), τις ήττες και τραγωδίες του εργατικού και επαναστατικού κινήματος, τον γραφειοκρατικό και σταλινικό εκφυλισμό. Ακόμα και αν η προσφορά του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς είχαν περιοριστεί σ' αυτά (που δεν είναι καθόλου έτσι, όπως θα δούμε αμέσως), στο να αποτελέσουν την «κιβωτό» του επαναστατικού μαρξισμού, η ύπαρξη και ο ρόλος τους θα δικαιώνονταν απόλυτα, έστω απ' αυτό και μόνο. Σ' αυτή την τιτάνια προσπάθεια, το έργο του Τρότσκι κατέχει την πιο εξέχουσα θέση.

2. Η ανανέωση και ο εμπλουτισμός του επαναστατικού μαρξισμού μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η εξέλιξη και ανάπτυξη του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς (συγκεκριμένα του ρεύματος της Ενιαίας Γραμματείας, του πιο μεγάλου και με τη σημαντικότερη προσφορά στην ανανέωση/ανάπτυξη του μαρξισμού) δεν σταμάτησε με τη δολοφονία του Τρότσκι και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Δυστυχώς για τον Δ. Μπελαντή, αν γνωρίζει και μεταφέρει κάτι γι' αυτή τη μεταπολεμική πορεία και τον πλούτο της, αυτό είναι εξαιρετικά επιδερμικό, μερικό, στρεβλό, ενώ του διαφεύγουν ή αγνοεί τα πιο ουσιαστικά στοιχεία.

Ουσιαστικά, η 4η Διεθνής μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο[39] –μέσα σε πρωτόγνωρες συνθήκες, εξαιρετικά πολύπλοκες, που έθεταν νέα, σύνθετα προβλήματα– έφερε σε πέρας μια τεράστια θεωρητική, πολιτική και πρακτική εργασία, που αποτελεί μια πολύτιμη συνεισφορά στο εργατικό και επαναστατικό κίνημα.

2α. Ανάλυση και λειτουργία του παγκόσμιου καπιταλιστικού και ιμπεριαλιστικού συστήματος.

Με σειρά έργων, η 4η Διεθνής ανέλυσε τον μεταπολεμικό καπιταλισμό/ιμπεριαλισμό, απαντώντας ταυτόχρονα σε αντιμαρξιστικές αμφισβητήσεις/αναθεωρήσεις και σε προηγούμενες λανθασμένες αναλύσεις και εκτιμήσεις:

1. Στην επικρατούσα άποψη, σχεδόν καθολική, στους μαρξιστές μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ότι ο καπιταλισμός θα γνώριζε μια τεράστια κρίση. Έγινε ακριβώς το αντίθετο, η «άνθιση» (Μαντέλ) 20-25 χρόνων, η μεγαλύτερη στην ιστορία του.
2. Στις απόψεις που ισχυρίζονταν ότι οι παραγωγικές δυνάμεις δεν αναπτύσσονταν από το 1914.[40]
3. Η ανάλυση/εξέλιξη του καπιταλισμού που είχε υποστεί σημαντικές αλλαγές σε συνδυασμό με την ανάπτυξή του (στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες αλλά μετά το '60 και στις καθυστερημένες/μισοβιομηχανικές) οδήγησε σε θεωρίες για τη λεγόμενη «καταναλωτική κοινωνία» η τον «νεοκαπιταλισμό», οι υποστηρικτές των οποίων στηριζόμενοι στις εξωτερικές όψεις του καπιταλισμού, έλεγαν: α) ότι δεν αντιστοιχούσε στον καπιταλισμό όπως τον είχε εξηγήσει ο Μαρξ, ότι αυτός είχε ξεπεράσει τις κρίσεις ή τις είχε αμβλύνει τόσο πολύ, ώστε να είναι απλές υφέσεις ή να ξεπερνιούνται με αναδιαρθρώσεις, β) ότι το εργατικό κίνημα, που εκείνη την εποχή στις ιμπεριαλιστικές χώρες βρισκόταν σε υποχώρηση, είχε ενσωματωθεί στο σύστημα (υπήρχαν και χειρότερες απόψεις).
4. Στην αντιμαρξιστική θεωρία του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, που λάνσαρε η σταλινική σχολή (και αργότερα ο ευρωκομμουνισμός).
5. Για την αποικιακή επανάσταση και το φαινόμενο του νεοαποικισμού. Για την καπιταλιστική ανάπτυξη στις υπανάπτυκτες και εξαρτημένες χώρες, τις νέες σχέσεις που διαμορφώθηκαν (νεοαποικιοκρατία), τη συγκεκριμένη λειτουργία του νόμου της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης, της έννοιας της εξάρτησης (μέσω της **άνισης ανταλλαγής**, που είναι βασικό χαρακτηριστικό του νεοαποικισμού και όχι των απλοϊκών σταλινομαοϊκών απόψεων περί υποτακτικών και υπόδουλων αρχουσών τάξεων), των τρόπων εκμετάλλευσης των χωρών της περιφέρειας κ.λπ.
6. Για την πορεία της παγκόσμιας επανάστασης, για την γιουγκοσλαβική (1945) και κινέζικη επανάσταση (1949), τις επιπτώσεις τους στο συσχετισμό των ταξικών δυνάμεων και το χαρακτήρα τους.
7. Για τον ψυχρό πόλεμο (1947).
8. Για τον Σταλινισμό, τα εκφυλισμένα εργατικά κράτη, την κρίση τους και τις αντιγραφειοκρατικές εξεγέρσεις και επαναστάσεις (Αν. Βερολίνο 1953, Ουγγαρία 1956 κ.λπ.).
9. Για τη μετάβαση στο Σοσιαλισμό (στρατηγικά και τακτικά θέματα) και το περιεχόμενο του Σοσιαλισμού.

Ο Δ. Μπελαντής, βέβαια, δεν ασχολείται σχεδόν καθόλου με την πολιτική οικονομία και τη μαρξιστική οικονομική θεωρία γενικά στα γραφτά του – και ειδικά στον «Τροτσκισμό». Αυτή την έλλειψη τη μοιράζεται, είναι αλήθεια, με πολλούς ακόμα στην Αριστερά. Όμως, αυτή η έλλειψη είναι κρίσιμη για το θέμα που πραγματεύεται – γιατί δεν του επιτρέπει να κατανοήσει το μέγεθος και τη σημασία αυτών των αναλύσεων και τομών της 4ης Διεθνούς για τον μεταπολεμικό καπιταλισμό. Στην πραγματικότητα, αυτή η «επιστροφή στις ρίζες» του μαρξισμού, στην οικονομική ανάλυση, υπήρξε μια απαραίτητη μεθοδολογική βάση για την ανανέωση και τον εμπλουτισμό του μαρξισμού από την 4η Διεθνή (όπου ξεχωρίζει το έργο του Μαντέλ), απέναντι στην αποστέωση της μαρξιστικής θεωρίας και τη μετατροπή της σε απολογητική κάτω από τον σταλινισμό – και την ώρα που ο «δυτικός μαρξισμός» (Αλτουσέρ κ.ά.) σχεδόν αδιαφορούσε για την πολιτική οικονομία στρέφοντας την προσοχή του σε άλλα θέματα (φιλοσοφία, αισθητική κ.λπ.). Δεν πρέπει να ξεχνάμε (και ας λέει ότι θέλει ο Δ. Μπελαντής) ότι η Πολιτική Οικονομία είναι η καρδιά του

μαρξισμού και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ο Μαρξ ασχολήθηκε κατά κύριο λόγο μ' αυτή.

Ο Δ. Μπελαντής κάνει βέβαια μια ευμενή (και τροχάδην) αναφορά στον Ύστερο Καπιταλισμό του Μαντέλ (ένα έργο από τα σημαντικότερα στη μαρξιστική σκέψη), αλλά όλα τα παραπάνω του είναι ακατανόητα, άγνωστα ή αδιάφορα. Εξού και η ευκολία με την οποία μας μιλάει για «οικονομισμό», «καταστροφισμό» κ.λπ., μια βολική, χιλιοειπωμένη αλλά αστήρικτη άποψη. Αλήθεια, έχει αναρωτηθεί: πως είναι δυνατόν ένα ρεύμα «καταστροφίστικο» να είναι το μόνο ή το πρώτο μαρξιστικό ρεύμα που ερμήνευσε την μεταπολεμική ανάπτυξη και μάλιστα πρόβλεψε τη μεταστροφή της στην κρίση; Μάλλον επειδή η 4η Διεθνής κόπιασε γόνιμα να εμβαθύνει και να αναλύσει την πολιτική οικονομία, ξεκινώντας από 'κει για να επεκταθεί και σε άλλα πεδία (στρατηγική και τακτική, πολιτική, φιλοσοφία κ.λπ.).

2β. Επιβεβαίωση, εξέλιξη και διεύρυνση του στρατηγικού σχεδίου της επανάστασης. Όπως σχεδόν με όλους τους κριτικούς και αντιπάλους του τροτσισμού και της 4ης Διεθνούς, η τεράστια μεταπολεμική εργασία του ρεύματός μας στην επεξεργασία της επαναστατικής στρατηγικής παραμένει για τον Δ. Μπελαντή terra incognita:

1. Ανάλυση του καπιταλισμού και της νομοτέλειας των κρίσεων του. Το καπιταλιστικό σύστημα δεν έχει κανέναν εσωτερικό οικονομικό μηχανισμό για το ξεπέρασμά των δομικών κρίσεων του. Η κρίση ξεπερνιέται με πολιτικά μέσα (ποια από τις δύο βασικές τάξεις –μπουρζουαζία, προλεταριάτο– θα την πληρώσει) και κυρίως με «εξωγενή σοκ» (πόλεμος). Οι διάφορες θεωρίες στην Αριστερά περί «αναδιαρθρώσεων», «αναγκαίων τριβών» κ.λπ. είναι άρνηση των κρίσεων του καπιταλιστικού συστήματος και ταυτίζονται ουσιαστικά με τις θεωρίες των απολογητών του καπιταλισμού (αστών και ρεφορμιστών), ότι ο καπιταλισμός βρίσκει πάντα τρόπους να ξεπερνάει τις κρίσεις του.

2. Επιβεβαίωση της μαρξιστικής λενινιστικής θεωρίας για το αστικό κράτος, για την αδυναμία μεταρρύθμισής τους, για την ανάγκη συντριβής τους και αντικατάστασής τους απ' τη δικτατορία του προλεταριάτου.

3. Η κρίση του καπιταλισμού και γενικά ο καπιταλισμός δεν οδηγούν νομοτελειακά στον σοσιαλισμό (χοντροκομμένη σοσιαλδημοκρατική και σταλινική άποψη). Άλλο πράγμα είναι η αναγκαιότητα του σοσιαλισμού για την ανθρωπότητα. Η ανατροπή του καπιταλισμού και η μετάβαση στο σοσιαλισμό εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, πρώτα και κύρια από το επαναστατικό υποκείμενο και το επαναστατικό κόμμα.

4. Το επαναστατικό υποκείμενο, που είναι η εργατική τάξη, η μόνη επαναστατική, μπορεί να πραγματοποιήσει την επανάσταση σε συμμαχία με άλλα εκμεταλλεζόμενα, καταπιεζόμενα και ενδιάμεσα στρώματα. Η 4η Διεθνής απέκρουσε καταρχήν τις δογματικές και φορμαλιστικές ερμηνείες του μαρξισμού, που κυριαρχούσαν εκείνη την εποχή και ευνοούσαν την ανάπτυξη αναθεωρητικών απόψεων. Υποστήριξε ότι είχαμε διεύρυνση, οργανική και οργανωτική ενίσχυση του προλεταριάτου, ότι υπήρχε μια αντικειμενική προλεταριοποίηση (κοινωνικο-οικονομική), λόγω της διαρκούς διεύρυνσης της μισθωτής εργασίας και λόγω της ομογενοποίησής της (παρά τις μεγάλες διαστρωματώσεις), του μεγαλύτερου βαθμού συνδικαλισμού, της αγωνιστικότητας και ακόμα της τάσης απόκτησης αντικαπιταλιστικής συνείδησης. Η υποκειμενική πολιτική προλεταριοποίηση είναι αποτέλεσμα της πάλης των τάξεων, αλλά και έργο του επαναστατικού κόμματος.[\[41\]](#)

5. Το επαναστατικό κόμμα (θεωρία, πρόγραμμα, στρατηγική και τακτική):

α. Η θεωρία για το επαναστατικό κόμμα ανήκει κυρίως στον Λένιν, με σημαντικές προσθήκες από την Κομμουνιστική Διεθνή (στα 4 πρώτα συνέδρια) και τον Τρότσκι σε ορισμένα κρίσιμα σημεία.[\[42\]](#) Η διαστρέβλωση και παραμόρφωσή της από τον σταλινισμό εισχώρησε σε όλα τα ρεύματα που αναφέρονται στον μαρξισμό.

β. Η 4η Διεθνής απέκρουσε καταρχήν τις σταλινικές διαστρεβλώσεις και τις απόψεις εκείνες που παρομοίαζαν το σταλινικό κόμμα με το επαναστατικό κόμμα, την ταύτιση του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού με τον σταλινικό μονολιθισμό και το γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό (υποκατάσταση της εργατικής τάξης από το κόμμα και του κόμματος από την ηγεσία και τον ηγέτη του). Επέκτεινε τη θεωρία του επαναστατικού κόμματος, με την επεξεργασία των σχέσεών του με την πρωτοπορία, με τις μάζες, με τις μορφές αυτοοργάνωσης, με τα άλλα εργατικά κόμματα, πράγμα που αποτελούσε ταυτόχρονα μια αποκατάσταση της μαρξιστικής και λενινιστικής άποψης (την είχε καταπατήσει ο σταλινισμός, «ένα είναι το κόμμα της εργατικής τάξης»), ότι δεν υπάρχει μια αυστηρή αντιστοιχία του κόμματος με την τάξη, ότι δηλαδή μια τάξη μπορεί να εκπροσωπηθεί από πολλά κόμματα και πολλούς σχηματισμούς και σε κάποιο βαθμό τα κόμματα μπορεί να είναι διαταξικά. Τέλος, των σχέσεων του κόμματος με την εργατική εξουσία, την κυβέρνηση και το κράτος, που αφορά την εργατική δημοκρατία, απέναντι στο μονοκομματικό κράτος και στις σταλινικές δικτατορίες.

γ. Το πρόγραμμα του επαναστατικού κόμματος είναι βέβαια το Μεταβατικό Πρόγραμμα. Η 4η Διεθνής μετά τον πόλεμο δεν κουνούσε απλά το βιβλίο του 1938, όπως έκαναν άλλα τροτσικιστικά ρεύματα ή κατηγορούν διάφοροι αντίπαλοί της, αλλά το ανανέωσε και κινήθηκε πάνω στη λογική του, μια που είχαν γίνει τόσες κοσμογονικές αλλαγές (αυτό άλλωστε έκαναν και όλοι οι μαρξιστές που προσάρμοσαν το Κομμουνιστικό Μανιφέστο στην εποχή τους). Πολύ περισσότερο μάλιστα που θα έπρεπε μεταπολεμικά να δοθεί ένα πρόγραμμα πάλης «χωριστά» για κάθε έναν από τους τρεις τομείς της παγκόσμιας επανάστασης (ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, υπανάπτυκτες χώρες, εκφυλισμένα/παραμορφωμένα εργατικά κράτη).

δ. Στην τακτική οικοδόμησης του επαναστατικού κόμματος έγιναν σημαντικότες και θαρραλέες αλλαγές. Κρατώντας τα βασικά στοιχεία (θεωρία, πρόγραμμα, ενιαιομετωπική τακτική, δράση, τελικός σκοπός), η τακτική θα αλλάξει σημαντικά, μιας και οι συνθήκες είχαν αλλάξει τελείως. Μέχρι και το 1953, η 4η Διεθνής αντιμετώπιζε την οικοδόμηση του επαναστατικού κόμματος με τον ίδιο τρόπο της Κομμουνιστικής Διεθνούς και του Τρότσκι, δηλαδή απευθυνόμενη βασικά (μιλώντας για οργανωμένες δυνάμεις) στη βάση των ρεφορμιστικών κομμάτων. Επιπλέον, εφάρμοσε μ' έναν γενικευμένο τρόπο την τακτική του εισοδισμού (με τη σημαντική εξαίρεση πολλών τμημάτων στη Λατινική Αμερική), μια τακτική λίγο πολύ αναγκαστική, καθώς δεν υπήρχαν άλλες δυνάμεις πέρα από τη σοσιαλδημοκρατία και τον σταλινισμό. Αυτή η τακτική θα αλλάξει πλήρως από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και κυρίως μετά το 1968. Η 4η Διεθνής θα στρέψει την ενιαιομετωπική τακτική της **κυρίως προς την «πλατιά πρωτοπορία»** (όπως ονομάστηκε) αγωνιστών ανοργάνωτων ή οργανωμένων σε άλλες οργανώσεις της άκρας και αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Ήταν χωρίς αμφιβολία μια πολύ σημαντική αλλαγή τακτικής, που συνάντησε όμως αρκετούς επικριτές στο εσωτερικό του τροτσικιστικού κινήματος. Ωστόσο, αυτό έδωσε σχεδόν σε όλα τα τμήματα της 4ης Διεθνούς τις δυνατότητες να επέμβουν στο κίνημα όχι μόνο θεωρητικά και πολιτικά αλλά και πρακτικά, να εφαρμόσουν το πρόγραμμα και την πολιτική της σε πλατιά κομμάτια της εργατικής τάξης, να αυξήσουν πολύ τις δυνάμεις τους, να ηγηθούν μεγάλων κινητοποιήσεων, κινημάτων, εξεγέρσεων ακόμα και επαναστάσεων, σε αντίθεση με άλλα τροτσικιστικά ή και κεντριστικά και αντικαπιταλιστικά ρεύματα, που δεν έκαναν τίποτα πέρα από κριτική. Σήμερα, ακόμα περισσότερο ισχύει ότι κάθε τακτική εισοδισμού ή «συμμαχίας» με τα ρεφορμιστικά κόμματα (περαιτέρω εκφυλισμός τους, αποδέσμευση τεράστιων μαζών απ' αυτά) είναι αυτοκτονική.

2γ. Εργατική εξουσία και σοσιαλιστική δημοκρατία. Είναι γνωστό ότι σε όλους τους κλασικούς του μαρξισμού υπάρχουν λίγες σκόρπιες θέσεις για την εργατική εξουσία και τη σοσιαλιστική δημοκρατία. Ο Μαρξ μιλάει για την κοινωνία των «ελεύθερα συνεταιρισμένων παραγωγών», ο Λένιν προχωράει ακόμα περισσότερο μιλώντας για «διαρκή μαρασμό του κράτους και για μια πλέρια δημοκρατία», για «βαθμιαία εξαφάνιση των ταξικών και κοινωνικών ανισοτήτων», όπου στο πρώτο στάδιο (σοσιαλιστικό) «ο καθένας θα αμείβεται ανάλογα με την εργασία του» και στο δεύτερο (κομμουνιστικό) «ο καθένας θα παίρνει ανάλογα με τις ανάγκες του». Ο Τρότσκι επεξεργάστηκε αυτό το θέμα πολύ περισσότερο κάτω από το

φως των εμπειριών του πρώτου εργατικού κράτους και του σταλινικού εκτρώματος. Η 4η Διεθνής συστηματοποίησε και επέκτεινε αυτές τις απόψεις στο γνωστό κείμενο Σοσιαλιστική Δημοκρατία και Δικτατορία του Προλεταριάτου, που είναι μια σημαντική συμβολή και ό,τι καλύτερο έχει γραφτεί πάνω σ' αυτό το ζωτικό θέμα.

2δ. Σταλινική γραφειοκρατία και εκφυλισμένα εργατικά κράτη. Η στάση του τροτσικιστικού κινήματος και της 4ης Διεθνούς απέναντι στην σταλινική γραφειοκρατία και τα εκφυλισμένα εργατικά κράτη, όπως και απέναντι στα σταλινικά ΚΚ, δεν παρέμεινε η ίδια με το πέρασμα του χρόνου, ούτε και ήταν η αυτή για όλα τα κόμματα. Ήταν διαφορετική το 1923 (αντιπολίτευση και φράξια των ΚΚ), το 1933 (μετά την ήττα στη Γερμανία και τις σταλινικές εκκαθαρίσεις, οπότε παίρνεται η απόφαση για τη δημιουργία νέων επαναστατικών κομμάτων και της 4ης Διεθνούς), άλλη το 1943, άλλη μετά τον θάνατο του Στάλιν και τις αντιγραφειοκρατικές εξεγέρσεις και επαναστάσεις, άλλη μετά το 1968. Επίσης, διαφορετικές στάσεις υπήρξαν και απέναντι σε σταλινικά κόμματα, π.χ. το ΚΚ Κίνας (μέχρι τις αντιμαρξιστικές θεωρίες της κινέζικης γραφειοκρατίας, τον πόλεμο με το Βιετνάμ και τις συμμαχίες με τον ιμπεριαλισμό), το ΚΚ Βιετνάμ, το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας (μέχρι την προσέγγισή του με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό μετά τη ρήξη με τη Μόσχα (1948), στον πόλεμο της Κορέας). Για πολλά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα αναιρέθηκε (είναι αλήθεια μ' έναν σιωπηλό τρόπο) ο ταξικός χαρακτηρισμός σαν εργατικά κόμματα (αστικά εργατικά κόμματα ή μικροαστικά εργατικά κόμματα), κάτι που ισχύει ακόμα περισσότερο σήμερα. Στον προσδιορισμό της φύσης των εργατικών κρατών έγιναν επίσης σημαντικές αλλαγές. Ο πυρήνας δεν μετακινήθηκε ποτέ από τον ταξικό προσδιορισμό που έκανε ο Τρότσκι. Η 4η Διεθνής επέκτεινε αυτό τον προσδιορισμό και για τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης, τη Γιουγκοσλαβία, την Κίνα, την Κούβα και το Βιετνάμ. Πολλοί από το τροτσικιστικό ρεύμα αναγνώριζαν ως εργατικό κράτος μόνο την ΕΣΣΔ, δηλαδή έστεκαν εκεί όπου είχε σταματήσει ο Τρότσκι, ενώ άλλοι χάθηκαν σε μια πανσπερμία χαρακτηρισμών, «κρατικός καπιταλισμός», «γραφειοκρατικός κολλεκτιβισμός» κ.ά.

Η 4η Διεθνής θεωρούσε την ΕΣΣΔ ένα εκφυλισμένο εργατικό κράτος (δεν γεννήθηκε εκφυλισμένο, αλλά εκφυλίστηκε στην πορεία), ενώ για τα υπόλοιπα εργατικά κράτη θεωρούσε ότι είχαν γεννηθεί εκφυλισμένα, γι' αυτό τα ονόμαζε γραφειοκρατικά παραμορφωμένα εργατικά κράτη. Η θέση της διέφερε για την Κούβα, το καθεστώς της οποίας δεν θεωρούσε ότι ήταν παραμορφωμένο. Με το πέρασμα του χρόνου χρησιμοποιούνταν και ο όρος «μεταβατικές κοινωνίες», χωρίς αναίρεση του ταξικού προσδιορισμού αυτών των καθεστώτων.

2ε. Η πορεία της Παγκόσμιας Επανάστασης. Κανένα άλλο ρεύμα του εργατικού κινήματος δεν παρακολούθησε από τόσο κοντά την πορεία της παγκόσμιας επανάστασης όσο η 4η Διεθνής, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αποικιακές, μισοαποικιακές και υπανάπτυκτες χώρες. Συμπαράσταθηκε σε όλα τα εργατικά, απελευθερωτικά, αντιγραφειοκρατικά και επαναστατικά κινήματα, πολέμησε την αποικιοκρατία, τον καπιταλισμό και τον ιμπεριαλισμό, πολέμησε τα σταλινικά καθεστώτα υποστηρίζοντας την πολιτική επανάσταση και την εγκαθίδρυση της σοσιαλιστικής δημοκρατίας. Οργάνωσε την εργατική τάξη και τα λαϊκά στρώματα, όπου ήταν δυνατό, στη βάση της ταξικής ανεξαρτησίας. Προσπάθησε να επέμβει και επενέβη στα επαναστατικά γεγονότα στα περισσότερα σημεία του πλανήτη, καταφέροντας να έχει σημαντικότατο ή και πρωταγωνιστικό ρόλο σε πολλές περιπτώσεις και χώρες. Ανέλυσε το φαινόμενο των επαναστατικών ηγεσιών που δεν προέρχονταν από το εργατικό κίνημα, όπως της Αλγερίας και κυρίως της Κούβας και αργότερα της Νικαράγουας. Φαινόμενο που αξιολόγησε σωστά, σε αντίθεση με τις στείρες απόψεις των χιλικών, των λαμπερτιστών και των κρατικοκαπιταλιστών του SWP, που άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο τα ονόμαζαν απλές φιλελεύθερες εναλλαγές της αστικής εξουσίας.

-

Σήμερα, το τροτσικιστικό ρεύμα αντιμετωπίζει πάρα πολλά προβλήματα (ιδιαίτερα μετά τον εκφυλισμό της Ενιαίας Γραμματείας), με κυριότερο ίσως την απουσία ενός διεθνούς κέντρου, τη διασπορά των

δυνάμεων που αναφέρονται στον τροτσκισμό και την 4η Διεθνή. Σίγουρα αυτά συνιστούν σημαντικές δυσκολίες – και πιστεύουμε ότι η οργάνωσή μας τουλάχιστον έχει επίγνωσή τους. Ταυτόχρονα, όμως, βλέπουμε ότι οι δυνάμεις που αναφέρονται στον τροτσκισμό (με διάφορες αποχρώσεις) είναι το μόνο υπαρκτό διεθνές ρεύμα και σχεδόν οι μόνες σε παγκόσμια κλίμακα που αυξάνουν το βάρος, την επέμβασή τους κ.λπ. στους αγώνες και σε κάποιες περιπτώσεις με αξιόλογα αποτελέσματα (ενώ άλλοτε ισχυρά κεντριστικά ρεύματα, μαοϊσμός κ.ά. έχουν πρακτικά εξαφανιστεί, τουλάχιστον σαν διεθνή ρεύματα). Με την τεράστια, ζωντανή κληρονομία της 4ης Διεθνούς και παλεύοντας για την παραπέρα θετική, δημιουργική αξιοποίησή της – με το εργαλείο και τις βάσεις του επαναστατικού μαρξισμού – με την ακλόνητη πίστη ότι η υπόθεση του προλεταριάτου και η σοσιαλιστική επανάσταση είναι η μόνη πραγματική διέξοδος στην κρίση, στα αδιέξοδα και τη βαρβαρότητα του καπιταλισμού/ιμπεριαλισμού – ότι η οικοδόμηση μαζικών επαναστατικών κομμάτων και μιας επαναστατικής Διεθνούς είναι ιστορική ανάγκη, συνεχίζουμε τον αγώνα. Είμαστε βέβαιοι ότι οι δυσκολίες θα ξεπεραστούν, η 4η Διεθνής θα αναγεννηθεί και θα θριαμβεύσει συμβάλλοντας αποφασιστικά στη λύση του προβλήματος που συμπυκνώνει την αγωνία της ανθρωπότητας: στην ανάπτυξη μιας αξιόπιστης, ικανής, αποφασιστικής διεθνούς επαναστατικής μαρξιστικής ηγεσίας, που θα οδηγήσει τους αγώνες του προλεταριάτου και των φτωχών λαϊκών μαζών μέχρι τη νίκη.

-

ΣΤ. Για την πολιτική θέση του Δ. Μπελαντή

Η αντιπαράθεση με τον Δ. Μπελαντή πρέπει καταρχήν να γίνει πάνω στο αντικείμενο και τη συζήτηση που έθεσε επί τάπητος. Κάναμε μια πρώτη προσπάθεια να εκθέσουμε τις βασικές θέσεις και απαντήσεις μας. Ωστόσο, η συζήτηση έχει και πιο άμεσες πολιτικές προεκτάσεις, για τις οποίες είμαστε υποχρεωμένοι να πούμε λίγα λόγια.

Ο Δ. Μπελαντής προέρχεται από το χώρο/ρεύμα του «ευρωκομμουνισμού» και του «δημοκρατικού δρόμου για τον σοσιαλισμό», για τον οποίο έχει αναπτύξει τις απόψεις του σε διάφορα κείμενα και βιβλία. Στο βαθμό που γνωρίζουμε, έχει ασκήσει διάφορες κριτικές σε όλα λίγο πολύ τα ρεύματα του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, χωρίς να έχει διατυπώσει ο ίδιος μια διαφορετική θέση, ειδικά προς τα σταλινικά/ευρωκομμουνιστικά ρεύματα (αυτό είναι και αδύνατο χωρίς την σταθερή ένταξη σε ένα επαναστατικό μαρξιστικό ρεύμα).^[43] Όπως προσπαθήσαμε να δείξουμε, πίσω απ' αυτό τον εκλεκτικισμό κρύβεται μεταμφιεσμένος ο σταλινισμός και ο ρεφορμισμός.

Πολιτικά, στο πιο πρόσφατο παρελθόν, ο Δ. Μπελαντής ήταν ηγετικό στέλεχος στον ΣΥΡΙΖΑ, ενώ σήμερα βρίσκεται στη ΛΑΕ. Ένα ορισμένο μέρος της κριτικής του στον τροτσκισμό φαίνεται ότι καθοδηγείται από την ανάγκη να τοποθετηθεί απέναντι στην κατάσταση εσωτερικά σ' αυτούς τους σχηματισμούς – και μ' αυτή την έννοια έχει μάλλον μικρή σημασία. Όμως, παραμένει ένα γεγονός σε σχέση με τα βέλη της συνολικής κριτικής του: ενώ τόσο έντονα κριτικάρει και απορρίπτει τον τροτσκισμό, είναι ο ίδιος δεμένος σε ρεφορμιστικούς πολιτικούς σχηματισμούς. Έτσι, **η απόρριψη του τροτσκισμού από τον Δ. Μπελαντή δεν είναι ουδέτερη ή αθώα: όσο πιο πολύ προσπαθεί να εμβαθύνει σ' αυτή, τόσο αυτή γίνεται ένα άλλοθι και εργαλείο της ρεφορμιστικής τοποθέτησής του.**

-

Μάρτιος 2016

Σωφρόνης Παπαδόπουλος

Σταύρος Σκεύος

-

[1] Ο Δ. Μπελαντής αναφέρει τον Τρότσκι ως «στρατηγό του Κόκκινου Στρατού». Το μόνο που μπορούμε γι' αυτή τη φράση του για τον ιδρυτή και ηγέτη του Κόκκινου Στρατού και έναν από τους μεγαλύτερους θεωρητικούς του Λαϊκού Πολέμου (τα κείμενά του για τον λαϊκό πόλεμο, 4 ή 5 μεγάλοι τόμοι, δεν έχουν μεταφραστεί στη χώρα μας) στην ιστορία, είναι «ντροπή».

[2] Στο κείμενό του, ο Δ. Μπελαντής δεν απασχολείται καθόλου με την πορεία του Τρότσκι μέχρι το 1917 – αυτή θα ήταν μια πιο ειδική συζήτηση και γι' αυτό δεν θα κάνουμε κάποια σχετική αναφορά. Γι' αυτά τα ζητήματα έχει τοποθετηθεί αναλυτικά ο ίδιος ο Τρότσκι και το τροτσκιστικό ρεύμα, ξεκαθαρίζοντας τη φύση αλλά και τα όρια των «αντιφάσεων» ή και «λαθών» του Τρότσκι πριν το 1917, σε αντίθεση με τους σταλινικούς μύθους. Σε κάθε περίπτωση, τέτοιες αντιφάσεις χαρακτηρίζουν κάθε αυθεντική (δηλαδή διαλεκτική) διαδικασία ανάπτυξης και δεν μειώνουν στο ελάχιστο τη σημασία και τη θέση του Τρότσκι ως κορυφαίου επαναστάτη μαρξιστή.

[3] Η πρώτη προσέγγιση της Διαρκούς Επανάστασης αφορούσε αποκλειστικά –όπως τόνιζε ο Τρότσκι– τη Ρωσία. Αργότερα, το 1928, εξόριστος πια στην Άλμα Άτα, θα επεξεργαστεί και θα δώσει την τελική μορφή στη θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης.

[4] Δες αυτή την εκπληκτική ανάλυση στην Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης, τομ. Ι, Κεφ ΙΙΙ (Το Προλεταριάτο και οι Χωρικοί), σ. 41, εκδ. Παρασκήνιο.

[5] Αν και είναι πασίγνωστα τα γεγονότα, πρέπει να σημειώσουμε: α) Το Μάρτη-Απρίλη του 1917 η πλειοψηφική τάση (Στάλιν, Κάμενεφ, Ζινόβιεφ) που έλεγχε τότε το μπολσεβίκικο κόμμα, ήταν έτοιμη να υποστηρίξει τη φιλελεύθερη κυβέρνηση, να αποδεχτεί τη συνέχιση του πόλεμου (Πράβντα, 15 Μάρτη 1917), μένοντας ακόμη πιστή στην προγραμματική θέση του κόμματος (από το 1903) για τη «Δημοκρατική Δικτατορία του Προλεταριάτου και της Αγροτιάς». β) Εκείνη την εποχή από τη Ζυρίχη της Ελβετίας, όπου βρισκόταν, ο Λένιν απάντησε οργισμένος σε κάθε συμφιλιοτική και εθνικιστική παρέκκλιση της επίσημης πολιτικής της ηγεσίας με τα περίφημα Γράμματα από Μακριά. γ) Λίγο αργότερα, τον Απρίλη του 1917, στην 7η Πανρωσική Συνδιάσκεψη των Μπολσεβίκων, που συνήλθε στην Πετρούπολη, θα καταγγείλει με τις περίφημες Θέσεις του Απρίλη τις υποχωρητικές τάσεις, θα εγκαταλείψει την παλιά θέση του κόμματος και θα εξαγγείλει τη νέα θέση του: «Η διέξοδος είναι μία και μόνο μία: πέρασμα όλης της κρατικής εξουσίας στα χέρια των Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών, αγροτών και άλλων βουλευτών σε όλη τη Ρωσία, από κάτω ως πάνω.» (δηλαδή θα υιοθετούσε τις θέσεις του Τρότσκι) και θα χάραζε την πορεία προς την Οκτωβριανή Επανάσταση. δ) Ωστόσο, οι Θέσεις του Απρίλη μονάχα επιφανειακά υιοθετήθηκαν, θα φανεί αργότερα (όχι μόνο από τη γνωστή περίπτωση των Κάμενεφ-Ζινόβιεφ που κατήγγειλαν την Επανάσταση), αλλά και κατά τη διάρκεια της 7ης Συνδιάσκεψης, όπου υπήρξε αντίδραση από σημαντικά στελέχη του κόμματος Κάμενεφ, Ρίκοφ, Καλίνιν, Τόμσκι κ.λπ.

[6] Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί, το λιγότερο, η πάλη του Τρότσκι στην αριστερή πτέρυγα της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας, μαζί με τον Λένιν, τη Λούξεμπουργκ κ.λπ. σε μια σειρά ζητημάτων και κυρίως η επαναστατική διεθνιστική, αντιπολεμική, αντιιμπεριαλιστική στάση του στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

[7] Κάπως καθυστερημένα προστέθηκε στο, όπως το ονόμασε Λ. Τρότσκι, «λαϊκό μέτωπο των επικριτών» σχετικά με την Κρονστάνδη και Δ. Μπελαντής, όπου αστοί, αναρχικοί, σοσιαλδημοκράτες κ.ά. αραδιάζουν παραμύθια και χύνουν υποκριτικά δάκρυα, έστω και για διαφορετικούς λόγους. Ο στόχος πολλών από αυτούς ήταν και είναι να «δείξουν» ότι οι ρίζες του σταλινισμού βρίσκονται στο μπολσεβικισμό και στον Τρότσκι και όχι το ενδιαφέρον τους για τους ναύτες της Κρονστάνδης. Αν και σε έναν ιστορικό απολογισμό για τη δράση του Τρότσκι δεν θα έπρεπε να υπάρχει σαν θέμα, απλά για την ιστορική αλήθεια αναφέρουμε:

α) Η όλη συμμετοχή του Τρότσκι βρίσκεται στο τελεσίγραφο (5 Μάρτη 1921) που απηύθυνε στους εξεγερμένους να παραδοθούν (φυσικά θεωρούσε ότι είχαν άδικο).

β) Ο Δ. Μπελαντής επαναλαμβάνει το πασίγνωστο ψέμα του «λαϊκού μετώπου των επικριτών» ότι της επέμβασης ηγήθηκε ο Λ. Τρότσκι, ενώ είχε ήδη φύγει από τις 5 Μάρτη για τη Μόσχα και αυτός που ηγήθηκε ήταν ο γνωστός στρατάρχης Μιχαήλ Τσουχατσέφσκι (εκτελέστηκε από τον Στάλιν). Ίσως (αλλά καθόλου βέβαιο) αν βρισκόταν επιτόπου, ο Τρότσκι η σύγκρουση (15-17 Μάρτη) να μπορούσε να αποφευχθεί.

γ) Ο Δ. Μπελαντής, προφανώς για να εκθέσει περισσότερο τον Τρότσκι ή για να δείξει ότι είναι ευαίσθητος(!) σε θέματα καταστολής, εκθέτει τον εαυτό του, λέγοντας «την οποία θα υπερασπίζει ως το τέλος της ζωής του» (δηλ. ο Τρότσκι την καταστολή της Κρονστάνδης).

δ) Τις απαντήσεις για την Κρονστάνδη που έδωσε ο. Τρότσκι, μπορεί να τις βρει κάποιος στις μπροσούρες στα ελληνικά: 1. Σταλινισμός και Μπολσεβικισμός και 2. Για τον αναρχισμό – και βέβαια στο Marxist Internet Archives.

[8] Είναι προφανές ότι ο Δ. Μπελαντής δεν γνωρίζει το θέμα της «στρατιωτικοποίησης των συνδικάτων και της εργασίας» που απασχόλησε ολόκληρο το μπολσεβίκο κόμμα σε δυο συνέδρια (9ο και 10ο) για μήνες και με αρκετή ένταση, και έληξε στο 11ο Συνέδριο και την υιοθέτηση της Νέας Οικονομικής Πολιτικής (ΝΕΠ). Σε κάθε περίπτωση το θέμα δεν προσφέρεται για φτηνό αντιτροτσισμό, ειδικά αν κάποιος γνωρίζει, στοιχειωδώς, την δράση και τις πολιτικές απόψεις του Τρότσκι. Λίγα λόγια για το θέμα: α) Η συζήτηση για την «στρατιωτικοποίηση των συνδικάτων και της εργασίας», ουσιαστικά για το ρόλο των συνδικάτων, γίνεται προς το τέλος του εμφυλίου πολέμου, όταν ακόμη εφαρμοζόταν η πολιτική του «πολεμικού κομμουνισμού». Επομένως, η συζήτηση για τα συνδικάτα ήταν ένα μέρος της πολιτικής του «πολεμικού κομμουνισμού», εκείνης της δύσκολης περιόδου όπου είχαν καταστραφεί τα πάντα (βιομηχανίες, μεταφορές, γεωργία), τρόφιμα δεν υπήρχαν, η πείνα θέριζε χιλιάδες εργατικές και λαϊκές μάζες, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα. β) Οι προβληματισμοί πώς θα λυθούν αυτά τα προβλήματα ήταν τεράστιοι και βασανιστικοί και πράγματι ο Τρότσκι υποστήριξε την άποψη της «στρατιωτικοποίησης», χωρίς αυτή να είναι και πιο ακραία π.χ. από του Μπουχάριν. Ο Λένιν αρχικά συμφώνησε με την άποψη της «στρατιωτικοποίησης», όχι όπως την υποστήριζε ο Τρότσκι (στον οποίο έκανε κριτική), πάντως δεν απέκλειε μια κάποια ενσωμάτωση των συνδικάτων στο σοβιετικό κράτος. Η απόφαση για την «στρατιωτικοποίηση» πάρθηκε ομόφωνα στο 9ο Συνέδριο (υποστηρίχθηκε και από μετέπειτα μέλη της Εργατικής Αντιπολίτευσης, Σλιάπνικοφ, Κολοντάι κ.ά.). Για όλους όμως, και φυσικά για τον Τρότσκι, ήταν ένα προσωρινό μέτρο και γι' αυτό έληξε με την υιοθέτηση της ΝΕΠ. γ) Οι απόψεις του Τρότσκι πάνω στο θέμα βρίσκονται στα βιβλία/κείμενα: 1. Τρομοκρατία και Κομμουνισμός, μια απάντηση στον Καρλ Κάουτσκι. 2. Η ζωή μου, σ. 440-442, εκδ. Αλλαγή. 3. Γενικά για τα συνδικάτα, Μαρξισμός και Συνδικάτα, εκδ. Εργατική Πάλη. δ) Η θέση/κριτική του Λένιν πάνω στο θέμα της «στρατιωτικοποίησης στα άρθρα: 1. Τα Συνδικάτα, η τωρινή κατάσταση και τα σφάλματα του σ. Τρότσκι, 30/12/1920, Άπαντα, τομ. 42, εκδ. Σύγχρονη Εποχή. 2. Άλλη μια φορά για τα Συνδικάτα: Η τωρινή κατάσταση και τα σφάλματα των σ.σ. Τρότσκι και Μπουχάριν, 25/1/1921, Άπαντα, τομ. 42, εκδ. Σύγχρονη Εποχή. ε) Για μια σύντομη αλλά και διεξοδική παρουσίαση του θέματος δεξ: Ερνέστ Μαντέλ, Τρότσκι, σ. 162, εκδ. Εργατική Πάλη.

[9] Σ' αυτό το σημείο ο Δ. Μπελαντής συναγωνίζεται τον γνωστό σταλινοζαχαριαδικό Β. Λιόση, που ανακάλυψε ότι ο πρώτος και μεγαλύτερος γραφειοκράτης ήταν ο Λ. Τρότσκι: Η συζήτηση για τη γραφειοκρατία τα πρώτα χρόνια της σοβιετικής οικοδόμησης, ιστοσελίδα του συλλόγου «Γιάννης Κορδάτος».

[10] Περιέργως, ο Δ. Μπελαντής χαρακτηρίζει «μεγάλης διεισδυτικότητας» την Προδομένη Επανάσταση του Τρότσκι «καθώς περιγράφει την άνοδο της αντεπανάστασης σε όλους τους τομείς της σοβιετικής ζωής, όχι μόνο στον κοινωνικοοικονομικό αλλά και στον πολιτικό, τον πολιτισμικό και σεξουαλικό-οικογενειακό κ.λπ.» – αλλά αυτό δεν φαίνεται να τον βάζει σε υποψία ότι ο Τρότσκι δεν έπασχε από κανέναν «οικονομισμό».

[11] Μια έξοχη ανάλυσή του βρίσκεται κυρίως στο βιβλίο του Τρότσκι Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης και ιδιαίτερα στο κεφάλαιο Ι (Ιδιομορφίες στην εξέλιξη της Ρωσίας), σ. 15, τομ. Ι, εκδ. Παρασκήνιο.

[12] Ο Δ. Μπελαντής διευκρινίζει ότι αμφισβητεί την έννοια της «κρίσης επαναστατικής ηγεσίας», επιλέγοντας την έννοια του «μακροχρόνιου κεντρικού ταξικού συσχετισμού δύναμης». Ένα σύντομο σχόλιο: εδώ εκτίθεται σ' έναν κακώς νοούμενο «αντικειμενισμό» (περίπου όπως ο ίδιος κατηγορεί τον Τρότσκι και τον τροτσκισμό για «οικονομισμό»), που οδηγεί στην παραγραφή του καθοριστικού ρόλου του σταλινισμού στις ήττες της παγκόσμιας επανάστασης (εξετάζουμε τον σταλινισμό, όχι τη σοσιαλδημοκρατία, με την οποία μοιράζεται την ευθύνη). Από τι διαμορφώθηκε π.χ. ο αρνητικός «μακροχρόνιος ταξικός συσχετισμός» στο Μεσοπόλεμο και στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αν όχι από την πολιτική των σταλινικών που χαντάκωσε τη γενική απεργία στην Βρετανία το 1926, τη δεύτερη Κινέζικη Επανάσταση το 1925-1927, το γερμανικό εργατικό κίνημα το 1933, την Ισπανική Επανάσταση το 1936-1939 κ.λπ.; Αν επίσης π.χ. ο «μακροχρόνιος ταξικός συσχετισμός» παρέμεινε αρνητικός μεταπολεμικά, δεν είναι πρωτίστως από τον αντεπαναστατικό ρόλο των σταλινικών ΚΚ; Η προσπάθεια να παρακαμφθεί η έννοια της «κρίσης ηγεσίας» καταλήγει πολιτικά σε συγχωροχάρτια στον σταλινισμό.

[13] Στο περίφημο οικονομικό του έργο Ύστερος Καπιταλισμός (εκδ. Εργατική Πάλη), ο Ερνέστ Μαντέλ ολοκληρώνει την ανάλυση του μεταπολεμικού καπιταλισμού με κεφάλαια για το κράτος, την ιδεολογία και τη συνολική κρίση των αστικών κοινωνικών σχέσεων. Επίσης, από τους ηγέτες και θεωρητικούς της 4ης Διεθνούς μεταπολεμικά γράφτηκαν σημαντικά έργα σε πολλά πεδία (πολιτική, ιστορία, φιλοσοφία, τέχνη κ.λπ.), πέρα βέβαια από τις επεξεργασίες της επαναστατικής στρατηγικής και τακτικής (βλ. παρακάτω). Σ' αυτό η 4η Διεθνής συνέχισε τη λαμπρή παράδοση του ιδρυτή της. Όλα αυτά δεν έχουν καμία σχέση με τον «οικονομισμό» που μας προσάπτει ο Δ. Μπελαντής και θα έπρεπε να γνωρίσει αυτό το έργο ή να τοποθετηθεί πιο αντικειμενικά απέναντί του.

[14] Τρότσκι, Η 4η Διεθνής και ο Πόλεμος (εκδ. Εργατική Πάλη) – Πιέρ Μπρουέ, How Trotsky and the Trotskyists confronted the Second World War (Marxist Internet Archives) – Ερνέστ Μαντέλ, Trotskyists and the Resistance in World War II (Marxist Internet Archives).

[15] Δες το σημαντικό βιβλίο του Ερνέστ Μαντέλ, Το νόημα του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου (εκδ. Εργατική Πάλη).

[16] Ειδικά για την Ελλάδα, δες ΚΔΚΕ, Βασικά ζητήματα του εργατικού κινήματος και Συλλογή Κειμένων, Η πάλη για το κόμμα της προλεταριακής επανάστασης (και τα δύο από εκδ. Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη).

[17] Για τα παραπάνω, δες μια σύνοψη στο σημαντικό κείμενο του Ερνέστ Μαντέλ, Η επικαιρότητα του τροτσκισμού, σειρά Τετράδια της Εργατικής Πάλης, ν. 4.

[18] Δες: Ερνέστ Μαντέλ, Κριτική του Ευρωκομμουνισμού, εκδ. Οδυσσέας και Πέρι Άντερσον, Οι αντινομίες του Αντόνιο Γκράμσι, εκδ. Μαρξιστική Συσπείρωση.

[19] Καρλ Μαρξ, Η 18η Μπρυμαίρ και ο Λουδοβίκος Βοναπάρτης, σελ. 155, εκδ. Νέοι Στόχοι

[20] Δες 3η Διεθνής – Τα Τέσσερα Πρώτα Συνέδρια, εκδ. Εργατική Πάλη.

[21] Δες Η Τρίτη Διεθνής μετά τον Λένιν και ειδικά το κεφάλαιο που αναφέρεται στην Κίνα (σ. 160), εκδ. Εργατική Πάλη.

[22] Λ. Τρότσκι, Η θανάσιμη Αγωνία του Καπιταλισμού και τα καθήκοντα της 4 Διεθνούς (Μεταβατικό Πρόγραμμα), σ. 29, εκδ. Εργατική Πάλη

[23] Leon Trotsky, Oeuvres (Avril 1939 – Septembre 1939), σ. 343, τομ. 21, publication de L' Institut Leon

[24] Προφανώς ο Δ. Μπελαντής, λόγω της περιορισμένης γνώσης του για τον τροτσκισμό ή και λόγω σκοπιμότητας, συγχέει ή υπερδευεί τα πράγματα, το τροτσκιστικό ρεύμα με το κεντριστικό ή με ρεύματα που έχουν κάποιες αναφορές στον Τρότσκι. Καλύτερα να αναφέρει ονόματα ή αν δεν γνωρίζει να ζητάει να μάθει, για να μην εκτίθεται.

[25] Στο κεφάλαιο όπου ο Δ. Μπελαντής αναφέρεται στη περίοδο του Μεσοπολέμου (κυρίως Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία) και τον πόλεμο, ουσιαστικά κάνει μια συρραφή διάφορων απόψεων που δεν έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα, με τον Τρότσκι και το τροτσκιστικό κίνημα, γι' αυτό και δε νομίζουμε ότι χρειάζεται να απαντηθούν. Ορισμένα πράγματα που αναφέρει ανήκουν στην κατηγορία του κουτσομπολιού ή ακόμη γεννούν ερωτήματα για τη σοβαρότητά του. Π.χ. πόση σημασία έχει σήμερα ή τι θέλει να αποδείξει όταν γράφει (παρμένο από τη βιογραφία του Τόνι Κλιφ για τον Τρότσκι, τομ.4) ότι το 1936 «...η αντίθετη γραμμή στην Γαλλία υπήρξε η περίφημη 'γαλλική στροφή', δηλαδή ο αδιέξοδος εισοδισμός στο σοσιαλδημοκρατικό SFIO του Μπλουμ...». Η άποψη του Δ. Μπελαντή για τον Β' ΠΠ είναι καθαρά σοσιαλδημοκρατική και αυτά που λέει για «...μια υπαρκτή δημοκρατική/αντιφασιστική ανάγνωση και διάσταση του πολέμου, έστω ως δευτερεύουσας αντίθεσης» και τα «αντιφασιστικά μέτωπα», παρά το φτιασίδωμα, μυρίζουν από μακριά «λαϊκό μέτωπο». Ο πόλεμος ήταν ιμπεριαλιστικός και η στάση των επαναστατών μαρξιστών έπρεπε να είναι αυτή που είχε και έχει το κομμουνιστικό κίνημα απέναντι στον πόλεμο, αυτή που υποστήριξε το τροτσκιστικό κίνημα. Κατανοώντας ο Δ. Μπελαντής ότι αυτά που λέει για τον πόλεμο δεν έχουν καμιά σχέση με τον μαρξισμό ή ότι είναι επανάληψη γνωστών σταλινικών απόψεων (σε μεγάλο βαθμό έχουν αναιρεθεί από τους ίδιους τους σταλινικούς) θα φτάσει σ' ένα απίθανο και ψευδές επιχείρημα(!), ότι οι τροτσκιστές «...θα πάνε σε μια υπεραριστερή γραμμή άμεσης μετατροπής του ιμπεριαλιστικού σε εμφύλιο -μην κατανοώντας τις διαφορές μεταξύ των δύο ιμπεριαλιστικών πολέμων- και προτείνοντας έναν αμιγώς ταξικό πόλεμο χωρίς συμπερίληψη της αντιφασιστικής-εθνικοαπελευθερωτικής-δημοκρατικής...» κ.λπ. Ποτέ και πουθενά το τροτσκιστικό κίνημα δεν ταύτισε τους δυο πολέμους. Ενδεικτικά, για τον Β' ΠΠ γενικά, τον χαρακτήρα του, τις διαφορές με τον Α' ΠΠ κ.λπ. δες: Λ. Τρότσκι, Η 4 Διεθνής και ο Πόλεμος, εκδ. Εργατική Πάλη – Ερνέστ Μαντέλ, Το νόημα του 2ου Παγκόσμιου Πολέμου (κυρίως, Μέρος Πρώτο, για το Ιστορικό Πλαίσιο), εκδ. Εργατική Πάλη. Για τη θέση της Ο.Κ.Δ.Ε. για τον πόλεμο και τη στάση των τροτσκιστών, δες στην ιστοσελίδα της Ο.Κ.Δ.Ε.: Απάντηση της Ο.Κ.Δ.Ε. στην σταλινοζαχαριαδική τριάδα (Γ. Πετρόπουλος, Β. Λιόσης, Δ. Δημητριάδης), <http://www.okde.gr/archives/3643>.

[26] Δες ενδεικτικά τα σχετικά σημεία στο κείμενο Για την Κυβέρνηση Εργατών-Αγροτών (στο Marxist Internet Archives) και το βιβλίο Τρότσκι του Ερνέστ Μαντέλ (εκδ. Εργατική Πάλη). Ακόμα τα βιβλία του Πιέρ Ρουσέ.

[27] Ενδεικτικά δες το άρθρο για τον βιετναμέζο επαναστάτη τροτσκιστή Θα Θου Θάο, Εργατική Πάλη, Ιούλιος 2015.

[28] Είναι μια ακόμα αυθαιρεσία του Δ. Μπελαντή ότι βλέπει στην Αλγερία μόνο μια «εξαίρεση» και μάλιστα του «παμπλισμού». Όπως θα δούμε και παρακάτω, σχεδόν ό,τι θετικό από την πρακτική του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς έχει υποπέσει στην αντίληψή του, το χαρακτηρίζει ως «εξαίρεση» ή «ιδιομορφία»!

[29] Ο Δ. Μπελαντής γράφει ότι για τους τροτσκιστές το σύνθημα του Τσε Γκεβάρα «Πατρίδα ή Θάνατος» θα ήταν ακατανόητο. Επειδή έτσι νομίζει ο Δ. Μπελαντής, δεν σημαίνει ότι είναι και ακατανόητο για τους τροτσκιστές – αλλά μήπως ο ίδιος δεν κατανόησε τι εννοούσε ο Γκεβάρα με το σύνθημα; Ας μας πει ο ίδιος κάποια στιγμή: πρέπει η έννοια της «πατρίδας» να μπει στο επαναστατικό μαρξιστικό/κομμουνιστικό πρόγραμμα ως γενική αρχή (όχι με την ορθή έννοια του «εθνικισμού των καταπιεσμένων»), πάνω από κάθε άλλο θεμέλιο και αρχή του; Γιατί κάπου εκεί οδηγεί τελικά η επιμονή του! Για την ιστορία, η 4η

Διεθνής κατανόησε πλήρως τη σημασία της κουβάνικης επανάστασης, ενώ ο Τσε Γκεβάρα και η κουβάνικη ηγεσία προσκάλεσαν στην Κούβα τον ηγέτη της 4ης Διεθνούς, Ερνέστ Μαντέλ, στα πλαίσια της συζήτησης για την σοσιαλιστική οικοδόμηση.

[30] Γι' αυτή την πρωτότυπη και μεγαλειώδη σύλληψη από τα πρώτα στάδιά της ακόμη, ο Ισαάκ Ντόιτσερ στην βιογραφία του Τρότσκι θα γράψει: «Συγκρινόμενος με τον πίνακα που σχεδίασε ο Τρότσκι μέσα στο κελί του... οι πιο διάσημες και βαθυστόχαστες πολιτικές προβλέψεις των συγχρόνων του, χωρίς να εξαιρείται ο Λένιν και ο Πλεχάνοφ, έμοιαζαν άτολμες και συγκεχυμένες».

[31] Ο όρος «Διαρκής Επανάσταση» υπάρχει στους Μαρξ, Ένγκελς και η λογική της στη Ρόζα Λούξεμπουργκ και στον Λένιν μετά τον Απρίλη του 1917.

[32] Αποτελεί διαστρέβλωση ότι ο Τρότσκι είχε προβλέψει πως μετά τον Β'ΠΠ «η ΕΣΣΔ θα γινόταν καθαρά καπιταλιστική (πλήρης παλινόρθωση) ή θα νικούσε η εργατική πολιτική επανάσταση και ο σοσιαλισμός. Τίποτε από τα δύο δεν συνέβη.», όπως γράφει ο Δ. Μπελαντής. Αλλά ακόμη και έτσι να είναι, όπως μας λέει, τελικά συνέβη η παλινόρθωση του καπιταλισμού, έστω και αργότερα. Τέλος, αποτελεί τερατώδες ψέμα και χυδαία συκοφαντία ότι: «Η προφητεία [περί παλινόρθωσης] του Τρότσκι δεν εξετάστηκε ποτέ σοβαρά από τους επιγόνους του και από το τροτσκιστικό ρεύμα, μάλλον ακόμη παραπάνω απεκρύβη».

[33] Δες «Η προδοσία της ελληνικής επανάστασης 1941-1949» στο Σωφρόνης Παπαδόπουλος-Βασίλ Ζόγκα-Χρήστος Ζάκας, Το 19ο Συνέδριο του ΚΚΕ, σειρά Τετράδια της Εργατικής Πάλης, ν. 21.

[34] Αλήθεια, η «αστικοδημοκρατική επανάσταση» (που όπως έλεγαν οι σταλινικοί/ζαχαριαδικοί του ΚΚΕ για να θολώσουν τα νερά «θα εξελισσόταν γρήγορα σε προλεταριακή/σοσιαλιστική»), η «φτωχομεσαία αγροτιά» κ.λπ., τι άλλο ήταν και είναι προγραμματικά/στρατηγικά από τα «μπλοκ», τις «συναρθρώσεις του ταξικού με το εθνικό/πατριωτικό» και τα... «πρόσημα» του Δ. Μπελαντή;

[35] Ο Δ. Μπελαντής δεν δικαιολογεί την σταλινική καταστολή σε βάρος των τροτσκιστών – κάτι που είναι αυτονόητο για όποιον θέλει να λέγεται αριστερός. Εδώ όμως, το επαναλαμβάνουμε, μας ενδιαφέρει η πολιτική ουσία των θέσεών του, που δεν πρέπει να κρυφτεί πίσω από την καταδίκη των σταλινικών εγκλημάτων. Καταδίκη που θα έπρεπε να είναι αυτονόητη και απ' τη μεριά άλλων τάσεων και οργανώσεων του εργατικού κινήματος. Όμως, ακόμη και αυτή η καταδίκη των εγκλημάτων των σταλινικών αναιρείται όταν γράφει: «...ο Νίκος Ζαχαριάδης, παρά τις πολλές άθλιες σταλινικές και αντιδημοκρατικές πρακτικές του εντός του ΚΚΕ...και παρά το ότι εξέφρασε το μεγαλείο αλλά και την τραγωδία και αθλιότητα του σταλινικού κομμουνισμού, δεν μπορεί να συγκριθεί σε εμβέλεια ως ιστορικός ηγέτης της Αριστεράς ακόμη και με εμβληματικές μορφές του ελληνικού τροτσκισμού όπως ο πολύ σημαντικός στοχαστής και ιστορικό επίσης στέλεχος της ελληνικής κομμουνιστικής Αριστεράς Παντελής Πουλιόπουλος». Αλήθεια πως είναι δυνατόν να ονομάζεται μ' αυτούς τους όρους ο Ζαχαριάδης, που διέταζε τη δολοφονία, εκτός των τροτσκιστών, και των συντρόφων του (είναι πολλοί περισσότεροι από τους αγωνιστές του κινήματός μας), τις αθλιότητες και φρικαλεότητες που γίνονταν μέσα στις φυλακές και εξορίες εναντίον των αγωνιστών του κινήματος (σταλινικών/μελών του κόμματος, τροτσκιστών κ.λπ.); Πως είναι δυνατόν να λέγονται αυτά για τον Ζαχαριάδη και να συγκρίνεται με τον Παντελή Πουλιόπουλο (έναν από τους σημαντικούς θεωρητικούς σε παγκόσμια κλίμακα), όταν δεν έχει γράψει απολύτως τίποτα; Πως είναι δυνατόν... όταν ο Ζαχαριάδης συνδέεται μόνο με τις πιο άθλιες στιγμές του σταλινισμού και της ελληνικής επανάστασης 1941-1949;

[36] Ο λόγος του Άρη Βελουχιώτη στη Λαμία (23.10.1944, λίγο μετά την απελευθέρωση της Αθήνας) είναι δυστυχώς από τα πιο αδύνατα σημεία αυτής της γνήσια ηρωικής μορφής (τάσσεται υπέρ της θρησκείας, της οικογένειας, της πατρίδας, της φιλίας και συνεργασίας με τους συμμάχους κ.ά.). Μόνο στη φαντασία (στην πραγματικότητα πρόκειται για παραποίηση) του Δ. Μπελαντή υπάρχει το «ταξικό» και το

«αντιιμπεριαλιστικό» σ' αυτό το λόγο.

[37] Ο Ερνέστ Μαντέλ υπήρξε βέβαια η πιο εξέχουσα μορφή της 4ης Διεθνούς μεταπολεμικά. Ο Δ. Μπελαντής μιλάει φευγαλέα για τις «πολύ σημαντικές αναζητήσεις» του Μαντέλ... περισσότερο ως συγγραφέα και λιγότερο ως πολιτικού». Είναι πραγματικά κάπως αστεία αυτή η αναφορά του Δ. Μπελαντή, τι να πρωτοπεί κανείς... Αρκεί μια σύντομη ματιά στη βιβλιογραφία του Μαντέλ (από τις εκδόσεις Εργατική Πάλη κυκλοφορούν πολλά βιβλία/κείμενά του, παλιότερα και από άλλες εκδόσεις – κάποια δυστυχώς δεν έχουν εκδοθεί στα ελληνικά, ενώ μπορεί να βρει κανείς αρκετά π.χ. στο Marxist Internet Archives) για να δει κανείς το τεράστιο θεωρητικό έργο του, στην οικονομία, την στρατηγική και τακτική, την πολιτική και ακόμα άλλα πεδία. Και όχι μόνο. Αυτός ο «συγγραφέας» (sic!) όργωσε τον κόσμο, μέχρι την τελευταία του πνοή, για να συμμετάσχει σε κινήματα, αγώνες (είναι γνωστό π.χ. ότι είχε σταλεί από την 4η Διεθνή στη Γαλλία για να βοηθήσει στην εξέγερση του Μάη του 1968), συζητήσεις κ.λπ., για την οικοδόμηση της 4ης Διεθνούς και των τμημάτων της, για την υπεράσπιση και προώθηση του επαναστατικού μαρξισμού και του Σοσιαλισμού. Γι' αυτό άλλωστε πολλές καπιταλιστικές χώρες του είχαν απαγορεύσει την είσοδο (γι' αυτές του «υπαρκτού σοσιαλισμού» δεν γεννάται θέμα), πράγμα κάπως ασυνήθιστο για έναν... «συγγραφέα»! Με την αφορμή των 20 χρόνων από τον θάνατό του (1995), η Ο.Κ.Δ.Ε. πραγματοποίησε σειρά εκδηλώσεων (δες: <https://www.youtube.com/watch?v=masElBeCcsU>) και έκανε διαθέσιμο στα ελληνικά το ντοκιμαντέρ Ernest Mandel: a revolutionary life (δες: <https://www.youtube.com/watch?v=XO6H9tsHj1M>). Για να μην πέφτει σε τέτοια αποπήματα ο Δ. Μπελαντής, ας κάνει τον κόπο να ρίξει μια ματιά σ' αυτό το υλικό ή σ' ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα στο οπισθόφυλλο των εκδόσεων του Μαντέλ από την Εργατική Πάλη ή τέλος πάντων σε ό,τι προτιμά.

[38] Δες τη συλλογική εργασία 70 χρόνια από την ίδρυση της 4ης Διεθνούς, σειρά Τετράδια της Εργατικής Πάλης, ν. 14 και το κείμενο του Ερνέστ Μαντέλ Οι λόγοι για την ίδρυση της 4ης Διεθνούς και γιατί παραμένουν βάσιμοι σήμερα (στο Φρανκ- Μαντέλ, Η 4η Διεθνής, εκδ. Εργατική Πάλη).

[39] Αποτελεί ανακρίβεια ή ίσως και κάτι παραπάνω ότι το τροτσικιστικό ρεύμα βγήκε αποδυναμωμένο μετά τον Β' ΠΠ «... λόγω των πολύ διαφορετικών τακτικών των τροτσικιστών στον Β' ΠΠ». Η αλήθεια είναι διαφορετική, παρά την εξόντωση του Τρότσκι, παρά τα όσα είχαν συμβεί, παρά τις δολοφονίες, παρά την έλλειψη επικοινωνίας, τα διάφορα τμήματα και λίγο πολύ το τροτσικιστικό κίνημα βγήκαν μάλλον ενισχυμένα και υποστήριξαν σωστές θέσεις, χωρίς σοβαρές αποκλίσεις. Δες Πιερ Φρανκ, Η 4 Διεθνής, συμβολή στην ιστορία του τροτσικιστικού κινήματος, σ. 45 (περίοδος 1938–1948), εκδ. Εργατική Πάλη. Πολλές από τις απόψεις του γι' αυτή την περίοδο ο Δ. Μπελαντής τις στηρίζει σε κουτσομπολιά ή σε μεμονωμένες ατομικές περιπτώσεις ή σε ρεύματα που ο ίδιος ονομάζει τροτσικιστικά, απλά για να «βγάλει», να υποστηρίξει αυτά που θέλει.

[40] Η άποψη αυτή ήταν αρκετά διαδεδομένη και στηριζόταν σε ορισμένα αποσπάσματα που υπάρχουν σχεδόν σε όλους τους κλασικούς του μαρξισμού ή σε μια παρερμηνεία της γνωστής θέσης ότι ο ιμπεριαλισμός είναι ταυτόχρονα η εποχή της παρακμής του καπιταλισμού. Τέτοια αποσπάσματα (δεν έχουν αυτό το νόημα και σε κάθε περίπτωση είναι αμφιλεγόμενα) υπάρχουν και στον Τρότσκι (π.χ. εκφράσεις στο Μεταβατικό Πρόγραμμα), πράγμα που οδήγησε την τάση της Διεθνούς Επιτροπής και κυρίως τους «χιλικούς» να υπερασπίζονται αυτή τη λανθασμένη άποψη. Δες το σχετικό κομμάτι στο κείμενο του Μαντέλ Οι διαφορές μας με την Ισομερή Επιτροπή και βέβαια το βασικό έργο του Ύστερος Καπιταλισμός.

[41] Μετά τον Β' ΠΠ και σχεδόν μέχρι το 1968, υπήρξε έντονη αμφισβήτηση αν η εργατική τάξη παρέμενε επαναστατική, αν ήταν το επαναστατικό υποκείμενο (σχολή της Φρανκφούρτης, Μαρκούζε, Φανόν ή ακόμα και Σουήζη, σταλινικοί και ιδιαίτερα οι ευρωκομμουνιστές κ.λπ.). Υποστήριζαν ότι η εργατική τάξη των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών είχε συρρικνωθεί, ενσωματωθεί, αποδιαρθρωθεί ή ακόμα και μετατραπεί σε εκμεταλλεύτρια τάξη. Μιλούσαν για «νέα επαναστατικά υποκείμενα», για το ρόλο των μεσαίων στρωμάτων (σε αντίθεση με τις προβλέψεις του Μαρξ) κ.λπ.

[42] Ο Δ. Μπελαντής κατηγορεί τον Τρότσκι για «αρνητική μπολσεβικοποίηση», «...υπερμπολσεβικοποίησής του και της στροφής του σε μια μεταφυσική της κομματικής οργάνωσης ως του ογκόλιθου της σοβιετικής εξουσίας...», για εγκατάλειψη «...ένα από τα δυνατά σημεία του νεαρού Τρότσκι και παίρνεται πίσω από αυτόν ή πάντως υποβαθμίζεται μετά την ένταξή του στον μπολσεβικισμό». Όπως είναι όλο το άρθρο, έτσι και σ' αυτό το σημείο ο Δ. Μπελαντής, εξετάζει τη στάση σου Τρότσκι εντελώς επιφανειακά και χωρίς καλά να την γνωρίζει. Η πραγματικότητα για το θέμα συνοπτικά: α) Είναι αλήθεια ότι ο Τρότσκι δεν κατάλαβε τη σημασία της οργανωτική διάσπασης του ρώσικου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος σε μενσεβίκους και μπολσεβίκους το 1903 (αντίθετα με τον πολιτικό διαχωρισμό, όπως εκθέσαμε παραπάνω) και υποστήριζε την ενότητα του κόμματος. Ωστόσο, μέχρι το 1912 και οι δυο τάσεις/φράξιες συνυπήρχαν στην ίδια οργάνωση και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και μέχρι το 1917. β) Το μπολσεβίκικο κόμμα μέχρι την σταλινοποίησή του δεν ήταν ένα συγκεντρωτικό κόμμα, ήταν ένα δημοκρατικό κόμμα με πλήρη εσωκομματική δημοκρατία, που λειτουργούσε με δημοκρατικό συγκεντρωτισμό με αρκετά χαλαρή εφαρμογή. Τα αντίθετα για «υπεσυγκεντρωτισμούς» κ.λπ. κατ' αρχήν διαδόθηκαν και έγιναν πράξη από τους σταλινικούς για να δικαιολογήσουν τις δικές τους αντιλήψεις/πρακτικές για το κόμμα και στη συνέχεια από αναρχικούς, σοσιαλδημοκράτες και αστούς. γ) Ο Μπολσεβικισμός, δηλαδή η επαναστατική θεωρία και πρακτική για την οποία πάλεψε ο Λένιν και ο Τρότσκι (και μετά το θάνατο του πρώτου μόνος του) δεν ταυτιζόταν με το μπολσεβίκικο κόμμα, αυτό φάνηκε και κατά την επανάσταση του Οκτώβρη αλλά πολύ περισσότερο αργότερα. δ) Όλη η πάλη του Τρότσκι βρίσκεται σ' αυτό το σημείο, στην ταύτιση του μπολσεβικισμού με το μπολσεβίκικο κόμμα, που θεωρούσε ότι είχε το κατάλληλο δυναμικό (είχε κάνει την πρώτη και μεγαλύτερη προλεταριακή επανάσταση!) για να γίνει, και όχι για τις ανοησίες που λέει ο Δ. Μπελαντής, ότι πίστευε στην «αυτομεταρρύθμισή» του και μόνο μετά το 1933 «κατάλαβε και αυτό όχι ολοκληρωτικά».

[43] Θα επαναλάβουμε με την ευκαιρία (αυτό δεν αφορά μόνο τον Δ. Μπελαντή) ότι θεωρούμε την εξομωτική άποψη περί «αποτυχίας όλων των ιστορικών ρευμάτων του κομμουνιστικού κινήματος» ως λανθασμένη και άγονη, ιδιαίτερα καθώς κλείνει την πόρτα στην κληρονομιά και τη ζωτικότητα του μπολσεβικισμού, του τροτσκισμού και της 4ης Διεθνούς.